

OROL.

ČASOPIS PRE ZÁBAVU A POUČENIE.

Zodpovedný redaktor: O. Sytniansky.

Ročn. III.

Turč. Sv. Martin, 30. Novembra 1872.

Číslo II.

K a i n.

Rezne, v paláci onom mramorovom
Otvorí sál sa širo rozopnutý,
Čiernym dokola súknom obtiahnutý,
Pošmurný, jak bys v temne bol hrobovom.
A kolo stola Karloman s rytieri
V čiernych kepeňoch s vážnosťou zasadnú,
A mlčky každý dolu zrak uderí,
Kým sa mohútne dvere nerozpadnú.
Do sálu vkročí bladá jako stena
Knieža nitranský väzby pozbavený
A len obrúčka na ruke červená
Je pozostatok tej podzemnej seény.

Skočí Karloman, k nemu sa pritočí,
Zradne pošubí ho bozkom Judáša.
„Čuj, knieža statný! veľká vina naša,
A trudno k tebe nám pozdvihnúť oči.
Úsilno sme my a tu naši verní
Žaloby teba ťažiacie vážili:
Ošemetníci ťa pred nami čierni, —
Že nie sú tebe rovní, — osočili.
Jako to líce slnka nebeského
Jasná pred nami je nevinnosť tvoja;
Veľmi nás krivdy ťažké nepokoja,
A obrazenie mána tak verného.
Stíhať šemného sočiteľa chceme,
Stíhať úplnou našou nemilosťou,
A tebe, knieža, slušnú hotujeme
Náhradu za to kráľovskou štedrosťou.
A prvý skutok tejto je milosti;

V leno kráľ dáva celú ti Moravu,
A s ňou posvätnej kráľovskej hodnosti,
A vysokého prestola oslavu.
Všetky ti naše vojská oddávame,
Všetkých rytierov, mánov k tvojej službe,
Všetky zásoby, čo jich v moci máme.
A čo vhodného tvojej bude túžbe.
Sám ty zo všetkých najnedostihlejší
Veď jich pod vzdorné múry Velehradu!
Zhub a strokotaj Slávomera zradu,
Čo prestol uniesť chce ti najskvelejší!
A za čím, knieža, ctne ti srdce, túži,
Tým vďaka, otca kráľa ti poslúži.
Lež potom jeho odpusť tiež slabosti,
Slabosti škvrna i na kráľoch lípi,
Čo div, že často bezdečne prekypí,
Keď do rúk padne podlej úlisnosti!“ —

Tak Svätopluku Karloman lichotí,
Stíska mu ruku, plece poklopkáva,
Rozkladá dary, rozkladá klenoty,
Všetko slubuje a všetko mu dáva.
Lež zaľúbenec čo si toho váži?
Jemu sú sveta vzácnosti len smeti;
Myšlienka jeho len tam za tou letí,
Po ktorej púčok lásky v srdci baží.

Sotva zo sálu výjde prepustený,
Zbavený poklón dvoranov lichotných,
Jich vtieravosti, chváloreči psočných,
K nej laštovičím letom brať sa mieni.

„Knieža Nitranský je len výhra malá,
Inšie je žena Moravského kráľa!“

Tak riekla pyšne: a ten trón je jeho.
Jej k nohám chce ho položiť úkorne.
Čo riekne k tomu? či i teraz vzdorne
Pohrdne leskom rúna kráľovského?
Sbehá celunký palác, sbehá dvory,
Všade ju hľadá, v každom kúte snorí,
Večer sa chýli, — a kde Adelína?
Je vraj v zahrade, vyšla na prechádzku,
Tá je odpoveď jeho na otázku;
K zahrade teda honom sa pohýna.
V zahrade všetko s pozorom presliedi,
Každé krovišťa, všetky stromorady,
Šľakuje v piesku drobnej nózky sledy,

Nič ostré jeho nenajdú pohľady.
Stojí v rozpakoch, a rozpak sa množí, —
Tu naraz pred nim známa tvárnosť mnícha,
Mnich chmurným okom prst na ústa vloží,
Tiahnuc do blízkej húštavy ho zticha.
V húštave skrytá hustá je beseda,
Tam ho pristaví, v besede hlas známy,
Hlas Adelinin, — sú to smyslov mámy?
Kto zvedavosti voľný úchvat nedá?
Tichým si prstom škárku spraví malú,
Vrazí dnu bystrým ostrovida okom,
A koho vidí v chládku tom hlbokom?
Vo žiarlivosti najdivšom rozpalu?
Ona to, láskou celkom rozjarená
Visí na krku, ľúba Chunimera:

„Mój budeš milý, hra naša doziera!

Skoro nám bude zdarne završená!
Rozšliapaný je Rastic jako zmija,
A synovec sa sám zahubiť ide.
Mój je to návlek, v mojej ruke sviža
Sa hrdoš jeho, skoro nitka výjde!
Mój budeš milý, mój budeš ty ľúby!
Ním samým bude sputnaná Morava,
Kráľ ujec sväté musí zplniť slúby.
A šialencovi slabo stojí hlava!
Mój budeš milý, mój budeš ty ľúby!“

Čo to tu vidí? čo tu knieža slúcha,
Trasúc sa celý hanby, hnevu blenom?
Kde meč je britký, aby v rozsršenom
Výbuchu skolil ju a s ňou padúcha?
Nohou rozšiapaf, zubami rozdrviť,
Dužimi chce jich pästami rozmrviť.
Lež silným pažďim preč ho mních odvečie,
Zastanúc, div ho zrakom neprepáva,
Pozdvihnúc ruku, jako hriech keď kára:
„Pomni na Kaina!“ strašlive prerečie, —
A s tým zas v húšti zmizne jako para.

„Že Kain, si riekol? — si snad vyvrh pekla?
Či anjel k pomste poslaný od Boha? —
Kain! — Ano Kain som! — som nestvora vztekla —
A kliatba rastie, kde mi šliapne noha!
A jaký stihal Kaina súd? — zúfalosť! —
Útek do sveta, pekelná hryzota! —

I môj ten výrok! I mňa večná žalosť
A večná svetom poháňa trampota!“ —
S tým zo zahrady z hradu von vyrazí
S výrazom tváre bladej zúfalosti,
Ženie sa vlasom lietavým cez srázy,
Vrchy a doly v slepej treštenosti,
Ženie sa nocou, dňom a neustáva, —
A nikde nohám oddychu nedáva.

Eudovit Žello.

V a l g a t h a.

Historická povesť z dejov uhorských XV. stolia.

Od Eudovita Kubániho.

(Dokončenie.)

XVI.

Dobytie hradu Drienčanského.

Slavný správca krajiny Uhorskej, Huňad mal svoj hlavný stán na zámku Balogu.

Sem pospiechal mladý Szentmiklossy.

Spurná, urážlivá odpoveď Valgathova, ktoru mladík Huňadovi od slova k slovu sdělil, vynútila v tomto hrdinovi jedine opovrhlivý úsmech.

Privykol bol k hanlivým slovám svojich protivníkov, jeho rod a pôvod do otázky berúcich. Velikomyslný duch jeho neurazil i nezastavil sa nad takýmito podlostami; jedine to ho obrážalo, že pri všetkých svojich svätých snahách k zvelebeniu blahej vlasti prepriata zlosť odporníkov ho ešte zradou krajiny a kráľovských práv viní.

Pri tom všetkom ale sa mu srdnatosť a odhodlanosť Valgathova páčila, jako sa to na velikomyslných hrdinov, ktorí vojanskú chrabrosť i v nepriateľoch uctiť vedia, i sluší.

„Je to železné plemä ti Česi! Radšej zahyne a preca sa nepodá!“ prehovoril na ostatok obratiae sa k svojmu dôstojníctvu, totižto k Székelyovi, Rozgoňovi, Kanižaymu a druhým. „Čo myslíte panovia, či by sa nám takto útok na Valgathovo hniezdo nepodaril?“

„Vaša milosť,“ ozval sa v kole madarských bohatierov stojáci Sperber, „je to vec nejistého výsledku. Poznám dokonale hrad

Drienčany; ten je tak upevnený, a tak k mužnému odporu pripravenou početnou posádkou založený, že dľa mojho nepredpisujúceho náhľadu v týchto okolnostach útok najmenej bláznovstvom by bol.“

„Ach pravdu máte, rytier! Jak sa dobre pamätám, dľa grófa Cilleyho návodu vy druhej prosriedky máte na porúdzi, dľa ktorých by sme bez všetkého vylietania krve do držania Valgathovho hniezda prísť mohli. Jako sa mi zdá, máte v pevnosti dôverníka, istého Habichta; sdelte že nám, jako s týmto vaše veci stojá?“

„Gottes Blut!“ zmrmlal Sperber. Toho nieto v hrade, odoslaný je Valgathom k Jiskrovi o pomoc. Úlohe svojej som za dost urobil, na Drienčanskom hrade moc prestáva.

„V tom páde nezbýva nič inšieho, jako všeobecný útok: a síce čím skôr, kým zmatnelosť Čechov po včerajšej porážke trvá,“ — nadhodil Kanižay.

„Srščen je vtedy najhorší, keď je rozdráždený,“ zamiešal sa Székely; — „nepochybujem, žeby moji Rumuni a Slovac zámok bars jakým úporným útokom nedobyli, len žeby to mnoho ludskej krve stálo, zajiste by polovica mečom rozdráždených Čechov padla. A jako znáte, vaša milosť, ustavične a ustavične nové voje sbierať, je vec dľa najbližšej našej zkusenosti ťažká. Obet tolkej ludskej krve nestojí v žiadnom pomere k výhode

kvapného dobytia Valgathovho zámku. Máme času obklúčiť ho, četná posádka Husítov skoro svoje potravné hotovosti stroví; o pár týždňov zámok sa nám sám od seba poddá a naše voje si dotedy odpočinú. Lebo darmo tajiť, potrebujú oddychu.“

Vodca Huňad krútil hlavou.

„Nestojí to, Székely môj, nestojí. Práve je to chyba, že času nemáme. Pred nami stojí väčšia práca, jakoby sme pri tak nepatrnom hniezde, jako sú Drienčany čas dlho marniť mali. Jiskrová moc s dobytím Zvolena, Rožnavy, Spišu je ešte ani za mak nezložená. Musíme sa usilovať preniknúť do srdca jeho državy; len keď ho tam pokoríme, bude mať naša výprava pre vlast blahodätné výsledky. I to je síce pravda, že od dobytia Drienčan ustúpiť nemožno, ponevác je tu sosúsdrenená moc Husítov hornieho Gemera. Lúto mi je mnohej krve; ale čože, keď inšieho prosriedku niet.“

„Asnaď by sa dal najst!“ zamiešal sa ranou, Kraskom mu zadanou, soslabený Rozgoň tichým hlasom. „Jestliby môj návrh udobrenia vašej milosti dosiahol, teda by som prosil, by ste položenie hradu v spoločnosti našej bližšie vyšetril a vyskúmať ráčili. Ani zbraň a útok, ale ani zdĺhavé dobývanie nespomôže. Chytíme sa vojanskej chytrosti, ktorá dľa položenia hradu, jako ho ja poznám, istotne sa s výsledkom nemine!“

„Podme páni, urobme to Rozgoňovi k vóli. Nech ukáže, či sa s jeho junáctvom i Ulysovská chytrosť a lešť pári. Vyskumajme bližšie položenie hradu!“

I zajzdilo všetko dôstojníctvo hor dolinou k Drienčanom na skusy.

Nasledujme ju a vidzme, na jakých okolnostach Šebko Rozgoň svoju chytrosť ľahkého dobytia hradu založil.

Ešte z predku našej povesti pri opise položenia Drienčan podotkli sme, že udolie, v ktorom zámok ležal, výbehami holého vrchu a Bankova u dedín Budikovany a Meleghegy sa končiacich obohnané bolo. Tieto výbehy vrchových brd vystupovaly mnoho vyššie jako sám hrad. A práve z nich v kopci, teraz Krnovka rečenom, sa kolmo končiac zblížoval sa na tomto mieste ľavému asi päťdesiat siah, slovom oba tu tvorili úžinu.

„Sme na mieste, vaša milosť!“ povedal

Rozgoň, jako sa dôstojníci k tejto úžine boli dostali. Rácte zúkol vókol pozrieť, či sú to nie Thermopily v malom?“

„Neviem, jako by nám poslúžily. Mohly slúžiť Valgathovi k vyhode, keďby jich bol použil,“ odvetil Huňad.

„Ach, veľmi snadno nám poslúžia — a poslúžiť musia!“

„Zvedavý som, Rozgoň, na tvoj plán.“

„Székely krev svojej chrabrej pechoty šanuje; upotrebíme ju k nádenníckej robote.“

„Vyslov sa zretednejšie Šebko!“ vybízel ho návrh Rozgoňov z ďaleka tušiaci Huňad.

„Vyzdvihnime v tejto úžine až k vrchu kopcov šianec, a taktó zahatajúc vodu skrze túto vypúdime české myši i z Drienčanského hniezda, ktoré, jako vaša milosť vidí, mnoho nižšie, jako tieto kopce leží.“

Huňad zadiveno na Rozgoňa pozrel. Smelý a odôvodnený istého výsledku návrh jeho sám v sebe hneď udobril.

„Chlap si Šebko! Zajiste sa v tebe zárodok budúceho nadvodca maďarského národa kryje. I udatnosť i obozrelá chytrosť je tvojou vlastnosťou, — ktorými, keď ja nie, ty istotne v budúcnosti oslobodíš od českých dobrodruhov našu krvácajúcu vlasť!“ — preriekol prorockým hlasom.

I obrátiač sa k Székelyovi, naložil mu kvapné vyvedenie jeho pechotou Rozgoňovho návrhu.

A miesto útoku, a miesto zbrane chytila sa pechota motýk, rýlov, a druhých kopajúcich nástrojov, i hromadila zem na zem, až sa táto v obrovský šanec kopila.

Rozgoň a Székely zostali jako riaditelia prác pri pozvolna rastnúcom šanci. Huňad ale sprevádzaný Kanizaym a Sperberom vracal sa zpiatkom na Balogskú pevnosť.

Cestou od Padaroviec sblížoval sa k nim jazdec.

„Na slovo páni, len na slovo postojte!“ volal z ďaleko a šviško letel, jako čoby ho na vylom krku honili.

„Ach, to rytier Wolfenburg!“ zvolal Huňad, „istotne nám od Cilleyho zprávy nesie. Musí mať veľmi na spech!“

Skutočne on bol.

Vydychčaná oddal správcovi krajiny listok, a pridružiac sa k Sperberovi zašopkal mu tíško v ucho:

„Bratu, Meluzína tvoja, padla mi do rúk, a teraz táto v papčanskej hore ukrytá korisť len na teba čaká. Vykonal som úlohu svoju.“

„I ja som svoju vykonal. Balogh je v Huňadových rukách. Možno oba bezpečne do Štyrska sa vrátia k obdržaniu nám slúbenej odmeny. V sred týchto prekliatych Maďarov a Čechov nám jednak nekvitnú ruže! Gottes Blut, zunoval som túto nevzdelanú barbarskú háved až do smrti. Niet národu nad Teutonov, niet krajiny nad Germaniu!“

Šuškanie oboch prerušil Huňad.

„Wolfenburg, prišli ste pozde. K vôli jeho milosti grófa Cilleyho od dobytia Drienčan odstúpiť nemôžem. Vyriadte mu moje pozdravenie!“

„Dostal som takže rozkaz od jeho milosti Cilleyho, mám sa hneď k nemu odobrať. Prosím vás pane, ráčte ma prepustiť. Dokonal som svoju úlohu,“ oslovil vábidlom Meluzíny k spešnému zanechaniu svojho stanoviska pobídnutý Sperber Huňada.

Tento kývol na rozlučnú rukou.

I letel Sperber v sprievode Wölfla do pripravenej mu — pasce.

„Ach, hneď mi je ľahšie, že ma ten zradca nechal. Taký podliaci, jako Sperber sú všetkého schopní. Zradcov, bars i k môjmu prospechu pracujú, vystáť nemôžem, nenávidím!“ riekol Huňad.

Po týchto slovach odobral sa správca na Balogský zámok.

* * *

Medzitým k boju na život na smrť pripravení obhajcovia Drienčanského zámku očakávali v zimničnom rozčúlení a nepokoji útok Huňadových vojev.

Hodina za hodinou ubiehala, a ač sa predstrážne maďarské chvílka za chvílkou sblížovaly pevnosti, nápad vystával; len temný huk po okolitých vrškoch rozložených a v údolí sa premávajúcích nepriateľských vojev prezradzoval, že sa dať neočakávaného chystá.

Zpadný most na hrade bol vyzdvížený.

Na predhradbách pevnosti stáli v pohotovosti českí cepári, aby s touto v tých časiach hroznou zbraňou nepovolných dobyvateľov hlavy v prvom návale rozdrúžgať mohli.

Netrzeplivý Valgatha rozdeliac posádku na príslušné miesta, lietal jako zdivočelý

z jednej strany hradu na druhú. Dodával ohnivými nadchnutými slovami srdnatosť svojím, povzbudzujúc ich k zmužilému odporu. Bol v svojom živle, a tak rečeno radostne očakával útok Huňadov.

Jako povedáme, vystával útok Huňadov z chvílky na chvílku, z hodiny na hodinu.

„Istotne sa nás ten chýrny správca krajiny bojí! Vie on dobre, že sa tu kope hrob jeho sláve. Ej, na Žižku, uvidíme či sa osmelí napadnúť v brlohu českého leva!“ uspokojoval sa Valgatha, taktó svoju netrzeplivosť udusiť chcejúc.

„Alebo je to vojanská lešť,“ preriekol Radko, „poznám dobre Huňada, bojoval som jako dobrovolník pri Varne proti Turkom pod nim. Keďby na tú Vladislav bol niečo dal, neležal by teraz na rovinách Varny.“

„Neviem, jako by tu lešť previesť mohol,“ nadvrhol veliteľ, „tu sme my nie na svobodnom poli — a v mojich chrabrych istotne zradcov nieto. Asnaď nás chce hladom vymoriť, hahaha! Bude z toho čert, môj preudatný Sibíričanin Janko! Chvala Bohu, v mojom hrade na celý rok potravy na dostatok.“

„Hľadte že pane, hľadte, ký sa to hrom pri úžine robí! Tam tých Rumunov jako mravcov. Dákesi priekopy kopajú, istotne chcejú obšancovať tábor.“

„Povedám, že nás zatvorit zamýšľajú. K útoku nemajú smelosti, i obtáčajú sa priekopou, aby naším vypadom odolať mohli. Rozumiem, čo chceš Hunad. Rád bys ma vyvábiť na rovinu; ale chvala Bohu, nám je i tu dobre.“

„Ej pane, to čertovsky vysoký násyp strojí byť. Hľadte že hľadte; veď sa už temer do polovice kopcov vznáša a celou úžinou je pretiahnutý. Nech som dobrý, na ostatok nám i vodu zahatajú; tak sa mi zdá, jako čoby sa sbierať začínala.“

„Bude z toho hrom!“ zvolal zarazený Valgatha a dáka nepokojná predtucha ho zaujala.

„Len nás neidú vytopit jako syslov? A čoby i, suchota je veľká; mali by sa načakať, kým by sa celou dolinou tolko vody nasbievalo. Ostatne musíme sa s počínaním nepriateľovým bližšie obznámiť.“

I pospiesil dolu na zámočný dvor, kde väčšina posádky shromaždená bola.

„Krnó!“ zavola na mladého náčelníka, ktorého už známe, „nespokojný som s tebou! Stanovisko, ktoré si mal do ostatného muža brániť, — je v nepriateľských rukách.“

Oslovený šuhaj zbladol.

„Dostal som z hradu znak ústupu. A poslušný vášmu rozkazu — musel som sa hoc i proti mojej vôli do pevnosti odtiahnuť,“ vyhovára sa mladík.

„Znak ústupu? A ja že som ho dal? Ach to lžeš chlapče! Zbabelosť tvoja je zaujatia toho kopca nepriateľom príčinou.“

„Och, och, pane!“ mrmlal tento a purpur studu zabiehol mu mladistvú tvár. Och, ja zbabelý!

I pozeral po posádke, jakoby túto k dovedeniu svojej hrdinskosti vyzýval.

„Napprav túto chybu, Krnó! Ten kopec pod polhodinou lebo v твоjich rukách byť musí, alebo —“

„Alebo ma nikdy viacej živého nevidíte!“ doložil tento a obrátiac sa ku vradách postavenému mužstvu, zavola:

„Chlapci, komu vôľa trochu na svobodnom zaharcovať? Ukážme svetu, že nie sme baby! Krajsí je hrob tu von, jako pod rukami dobytého hradu! Kto junák, za mnou!“

I lámaly sa rady vojov, a junák za junákom, všetko mladé okruhlé slovenské tváre, vystupoval a pridruhoval sa k oblúbenému Krnóvi.

Valgatha so zalúbením hľadela na výjav tento.

Vinenie babstvom hrdinského šuhaja dosiahlo žiadaného účinku.

Dal spustiť most — a zavolajúc Krnóvi, že chce zvedieť, k jakému cieľu nepriateľ úžinu násypom hatí, vyrútili sa odhodlanci smrti z hradu von.

Valgatha s Radkom pospiěchal hore, chtiac z oblúbenej výšky výklenku to zámku, útok Krnov na nepomerno veľiký počet nepriateľov pozorovať.

„Ten čeladník má vojanského ducha a rozvahy! Hladže, hľad Radko, jako svoj híf do jedného kľbka sriadil. I pohybuje sa s družinou svojou pevne jako dáky múr. Statný to Slovák!“

„Nedójde ku kopcu, pane môj! Či vidíte, jako ho krdle čikóšov obletujú?“

„Dójde Radko! Nedbá nič na dráženie jích . . . Hahaha pozoruj, jako jích prási! len ďalej stúpa . . .“

„Ach, čo i dojde, zhyne . . . zhnú všetci! Veď sú už celkom obstúpení!“

„Bravo Krnó, bravo!“ kričal Valgatha nadchnuto, jako sa zdalo hrdinskou sečou tohoto vytešený. „Tak . . . tak chlape; len sa hor kopcom! Mor ho, rúbaj, práš tú naničhodnú zberbu! Ešte vyššie . . . vyššie . . . Krnó postupuj . . . Ha, čo to? . . . nevidím ho! Este sa pár prilbic našich blyští . . . ešte dve . . . jedna . . . ha! . . . padli všetci!“

Skutočne padli.

Padli do jedného.

Návalom Huňadovej kolo kopca a na kopci sosúsdrednenej pechoty, tak rečeno rozmliaždení, pri všetkej hrdinskosti svojej, po náramne hroznom krveliatí a sečí podlahli nadmoci svojich takže zmužilých odporcov.

A Valgatha zakryl dlaňou oči, ktoré v slzách žialu venovaných pamiatke zahynulých, sa zlygotaly . . .

„Krnó dostal slovu svojmu. Viacej ho živého nevidím!“ zmrmlal na ostatok tichým prekonaným hlasom; potom ale zaslezené oči k blankytu nebies povznesúc doložil slavno: „Radko, kopec Krnom a jeho druhmi tak statočne dobýjaný nech zveční pamiatku jeho. Od týchto čias na večné veky nech sa volá Krnovkou!“

A kopec tento až doteraz meno na ňom za slávu Slovanstva a kalichu padnuvsieho hrdiny nosí!

Medzitým nesčíslné ruky Huňadovej pechoty po zničení Krnovho výpadu ďalej nie neznepokojovanej, obrovský, vodu hatajúci Thermopíly driencanského údolia spojujúci násyp hromadiť vytrvale pokračovali.

Po máli nad hladinu údolia vystupujúca voda začala sa spojovať s vodami rybníka, i zalievala vždy vyššie a vyššie vystupujúce celú vajcovej podoby plochu údolia.

Prestrašeno pozerala zámočná posádka na tento hrozný výjav — a bars Valgatha istil, že nemožno, by v suchote, ktorá pannovala, tolko vody, ktorá by s povodňou samému hradu hrozila, sa nashromaždiť mohlo.

No podivný bojzlivosti pocit zaujíma niadra i tých najchrabrejších jeho vojinov — neveriacich presvedčujúcim veliteľa slovom.

Bojzlivá predtucha táto rástla a zmáhala sa pri pozorovaní už od dávna na čistej, jasnej, priezračnej oblohe pomáli stávajúcich čierno-šedivých, letní prival zvestujúcich oblakov.

Jako čoby sama príroda s Huňadovcami k prevedeniu jích zámeru sa spolčovala, nastávaly na blankytné neomylné známky prestrašnej búry.

Najskôr mrtvá tichota, potom ďaleký jakoby podzemní šust a huk, duté, tupé mrmlanie ďalekého hromu, tmavozelené šero . . . tu i tu ostrými bleskami fosforične osvetlené, skučanie, hvizdot, pisk a dákysi žiaľny ston zmahajúceho sa orkána; k tomu zrazu prudko z pretrhnuvších sa oblakov zacedivší sa prival, potom zmiešanie hromu, bleskov, tmy, vetru, prívalu, divo zblnkajúcich valiacich sa vln . . . slovom obraz strašneho súdneho dňa v povedomí nemožnosti úteku, ochrany . . . všetko toto vzbudilo v zmužilej posádke Valgathovej strašnú istotu blízkej záhuby, bezvýminičného zničenia.

Najsmelším klesalo srdce, najchrabrejším javil sa v zrakoch výraz ohromného úzasu.

„Veď nás von Valgatha! Padneme račej všetci, len nás ratuj od potopy!“ kričali prestrašené voje, prerážajúc prosebno zúfalým hlasom divý jako prívalu, a hukot na múroch hradu sa v divom penení a lunení lámajúcich vln.

Valgatha prizeral sa nemou zúfalosťou na strašný výjav hrozného boja rozputaných živlov vody, ohňa a povetria.

Výpad už možný nebol.

Zabatená voda v besnom výrení vystupovala vždy vyššie a vyššie; predmúry hradu jej návalom otriasali sa jakoby v základoch borení.

Na prední prvý dvor zámku rútily sa jednotlivé vlny škárami podhradieb, pri zpadnom moste a druhými neviditeľnými otvormi dnu sa prezierajúc.

Výjavom týmto nastál medzi tam do podzemných pribytkov utiahnutými obrancami úplný zmatok. Nevysloviteľným zúfalstvom, vztekom, lomozom a krikom valili sa voje

hore do vrchnej pevnosti, vystrčenia znaku oddania hradu na veliteľovi urputne žiadajúce.

Všetka vojanská kázeň prestala.

Každému išlo o život, hnusnej smrti utopenia každý sa vyhýbal.

A voda len postupovala hore.

A prival sa len čím dial tým väčšími cedil.

A hrom a blesky neprestávaly.

A výchor len hučal a jačal pohrabniu pieseň svoju.

„Vystrčte zástavu . . . vystrčte, nech Huňadovci otvorí hať!“ kričali tisíce hlasov.

„Zabite Valgathu, keď sa podáť nechce!“

„Rozsekajte všetkých, čo sa protivia!“

Tak kričali rozvzteklenci v zúfalom strachu, za utekajúcimi veliteľmi sa hrnúc.

Valgatha škripal zubami. Oko žiarilo v plameni jedu a marnej pomsty. I máchal mečom, bránil sa jako lev pred nápadami jeho vlastných vojov.

Takto ustupujúc dostál sa až do svojej chyže, za nim jeho osobu chrániaci Radko, Lipovský, Kudlák, Bradňan s vernou svojou družinou.

„Ha na Žižku, radčej tu padnem mečmi týchto báb — a preca nepoddám sa Huňadovi!“ sypel strašným rozdraženým hlasom, i chcel sa rútiť na dobývajúce voje.

„Zástavu poddania sa z výklenku vyvesili, bravo, hurrah!“ kričalo všetko.

Nešťastný veliteľ pozrel kolo sebe jediným pekelným pohľadom, v ktorom sa všetky hrôzy pokoreného tygra zračily . . . padol — zjavivšiemu sa Brožkovi v náručie.

O hodinu bol s dajednými veliteľmi svojimi i s vernými svojimi bojovníkmi, podzemnou chodbou k Sliskému vedúcou — za holým vrchom v bezpečnosti.

O hodinu prestál prival.

Násyp preboril sa . . . a stá a stá mrtvých tiel plavaly dolu úžinou k Baloghu.

A nad touto strašnou zpusťou zaslžilo z Balogského zámku dolu pozerajúce Huňadovo oko.

Účel jeho bol vykonaný.

Hniezdo Valgathovo bolo vodou vytopené.

Len pozostatky ohromného násypu ešte i teraz pod kopcom Krnovkou, jako dávni svedkovia tejto katastrofy úžinu do vedna spojovať sa zdajú.

A čo stalo sa s Milicou? čo so Želmírou? čo s Valgathom? čo s inými hrdinami našej povesti? pýta sa snáď mnohý zo spanilomyslných čitateľov a čitateľiek.

Valgatha, ktorému otec Broško milovanú

dcéru Želmíru po vysvodení sa porúchaného hradu do náručia priviedol, pospiechal s vernou svojou družinou ku Jiskrovi, s ktorým išiel ďalej vydobývať vavriny bohatierskej slávy.

Milica našla svojho otca — Jiskru.*)

Hor sa!

(Z Chomiakova.)

Hor sa, rozpadly sa okovy,
Stará refaz zhrdzavela;
Čuť vstek Nilu, Livna, vlnový.
Sirskou púšťou hučia delá!
Slavianski, vstávajú už, bratia,
Balkánu syn, Driny, Sávy;
Skôr druh druhu bežte v objatia,
Deň vskriesenia nech sa slávi!

I volajte: „Bôh náš jediný
Dávno dal nám bystré vody,
Lesy, divokých skál úžiny, —
Nív i krásu i úrody!“

Kričte: „Naše kraje svobodné,
I doliny, polia, lesy,

Vrchy i hlbiny podvodné, —
A svoboda naša — kde si?“

„My sme voľní, k bitve hotoví,
Boj náš čestný je a svätý,
Bôh nám rozlamuje okovy; —
Mor ho, kto nám voľnosť hatí!“

Hľadte, jako miznú mrákavy,
Jak dvojrohý mesiac hasne, —
V deň voľnosti ranní, jasavý
Nebo jak sa smeje krásne!

Jak je skvelá, radosti plná
Budúcnosti slavskej hviezda! . . .
Nuž zvri, zašum Slavianská vlna!
Prebudte sa — orlov hniezda!
Sytniansky.

Cestopisné úryvky z altajských hôr.

(Zo „Слов. М.“ od V. P—na.)

(Dokončenie.)

Uverejňujúc zprávy ruského kupca z ďalekých končín Asie, chceli by sme obrátiť pozornosť et. čitateľov na Východ, ktorý tak málo ešte je známy Slovanstvu — vynímajúc, rozumie sa, Rusov. Ruská literatúra v poslednom čase obohacuje sa voždy viac a viac cennými spisami o rozličných zemách Asie; sú to najviac práce ruských cestovateľov, ktoré zasluhujú, aby sa prekladali i do druhých slovanských jazykov. S jedným takým dielom soznamujeme čitateľov svojich v nasledujúcom dodatku k „cestopisným úryvkom z altajských hôr,“ nech posluží doplnením

toho, čo vypravoval ruský kupec o tejto zaujímavej zemi.

Altajská oblasť zaujíma priestranstvo z 800 štvoročných míľ, nasledovne je väčšia lež Veľká Britania a Irsko, dohromady vzaté. Ona je súkromným vlastníctvom ruského ci-

*) Jako sa sretol a spojil v živote Mirko Krask s Milicou a Janko Brezovický s Meluzinou? čo stalo sa so Želmírou? . . . to zamýšľal náš nezapomenuteľný Ludovit nakresliť v druhej knihe svojej historickej povesti. No, ináč naložil s nim Hospodín. A povest jeho kto nám dorozpráva?! Red.

sárskeho domu; jej zlaté, srieborné a medené rúdy dávajú ročne niekoľko millionov rublov čistého osohu. Poslednieho ale času počaly sa objavovať známky miznutia sriebornej rúdy; nové objavujúce sa ložiska neboli však tak bohaté jako drier.

Pri takom položení vecí vyslala ruská vláda na jar r. 1868 geologa Kotta do altajskej oblasti, aby vyskúšil jej mineralné bohatstvo. Menovaný učenec vydal tlačou výsledky svojej cesty a bádania konaného na mieste, vo svojej knihe ale neobmedzil sa len na podanie takých výsledkov svojho vyšetovania, k vóli ktorým bol od ruskej vlády vlastne vyslaný, no vypravuje i mnoho inak zaujímavého. V prvej časti svojho diela vypisuje on podrobnosti svojej cesty; druhá časť je venovaná geologickému a geografickému popísaniu Altaja, jako i zprávam o jeho terajšom a driernejšom obyvateľstve.

Altajské pohorie vypína sa takrečeno uprosred asiatskej pevniny a tvorí západní koniec onej ohromnej refaze hôr, ktorá sa tiahne až k samému ústiu Amura a delí východniu Sibír od Číny. Bajkalské jazero prerýva túto obrovskú refazu skoro v samom sredu. Rieka Ob berie svoj počiatok z Altaju.

Název „Altaj“ vykladá sa na štyri spôsoby. Dľa mienky jednich pochádza od slova Alatum — zlatá hora; podľa mienky druhých od slova Alin-taw, kvetúca hora; podľa mienky tretích od slova Altauja — hornatý prales; konečne podľa mienenia štvrtých od slova Alty-ai, šesť mesiacov. Pán Kotta obracia zvláštny zreteľ na to pozoruhodné faktum, že horniny Altaju a jích relativnie polohy sú úplne rovné tym v centralnej Europe; ba ešte viac, i organické pozostatky rozličných geologických period sú totožné s tými, ktoré sa nachádzajú v europejských vrchoch. Tiež

i rastlinstvo kamenouhelnej periedy týchto krajín, ležiacich v tak ohromnej vzdialenosti od seba je si nápadne podobné, ač terajšia jích kvetňa je podstatne rozdielna. Ešte podivnejšie je to faktum, že kamenouhelná formacia Altajskej oblasti náleží dľa všetkej pravdepodobnosti k tejistej geologickej periede, jako kamenouhelné formacie srednej Europy a severnej Afriky, kdežto naproti tomu v europskom Rusku niet ani jedneho miesta, v ktorom by kamenouhelná formacia spadala v jedno skamenouhelnou periodou západnej Europy. Kamenouhelné vrstvy europského Ruska sú staršie, lež kamenouhelné vrstvy srednej Europy. Z druhej strany sa našlo, že pri jemnejšom v inej časti Číny pri náleží kamenouhelná vrstva k pozdejšej periede. Z toho sa môže uzavierať, že tvorenie sa kamenouhelnej vrstvy v Altaji dialo sa pozdejšie, lež v europskom Rusku a drier, lež v Číne, a že bolo súčasné s kamenouhelnou periodou v západnej Europe a v severnej Amerike.

V terajšom čase je podnebie Altaja pre zvieratstvo a rastlinstvo veľmi nepriaznivé: tuhá zima a veľmi náhle smeny v teplote sú hlavnie známky altajského klimatu. Nemecko a Altaj majú tú samú geografickú šírku, ale množstvo divokého rastlinstva v Nemecku pri porovnaní s rastlinstvom Altaja stojí v pomere, jako 7:4. Za letních veľmi parních a suchých dňoch zrajú v Altaji na otvorených poliach i dyne a arbuzy, kdežto v zime klesá tam teplota obyčajne tak veľmi, že i ortút (živé srebro) zamrzá. K tomu treba je podotknúť, že tam bývajú zimného času strašné metelice, ktoré robia vychádzky i do najbližšieho okolia veľmi obťažnými, ba neobyčajnými.

Podáva *Sytiansky*.

Vojanský pochod.

Tiahnu čierne chmáry, ide povíchra,
Križujú sa blesky, práska hrmavica,
A zástavy vlajú,
Do boja volajú:
Hurrah za svobodu!

Kto máš srdce za vlasť, za svoju rodinu
A hruď ocelovú, ty Slovenska synu,
Staň pod tie zástavy,
V oheň a kúriňavy:
Hurrah za svobodu!

Chyt' do ruky paloš, pištol do opaska,
Švihni sa na koňa, čuj už strelba práska,
Rúbaj, zabi vrahov,
Pod našou zástavou:
Hurrah za svobodu!

Vranným koňom dunčí zem pod kopytami,
Nech krev tečie vrahov pod našmi ranami;
V rukách britké meče,
Ta do divej seče:
Hurrah za svobodu!

Samuel Tomášik.

Kostôl v Gruziňcach.

(Z Mich. Czajkowského.)

(Pokračovanie.)

IV.

Jak v posledných dňoch fašanku, tak hlučne tiahnu šľachtecké karavány; no len v deň posledný fašanku radosť cez náličnicu prebija, veselost z úst kuká i zunie šumnou pieseňkou: tu ale strach i smútok jednou náličnicou všetky tváre pokrýl, vo všetky srdcia sa zahniezdil.

Páni vodcovia ponáhľali sa po predku, aby prichystali obydlie pre svojich drahých, no i pre svoje služobníctvo. A pán vinnický Vojský, Šimon Grudziňsky, ubytoval sa vo Lvove na krakovskom predmestí. A čo i často susedské spory, lúpeže, pohraničné nájazdy ničievaly dobrý súzvuč medzi Vojským a Sosenkou, teraz pán Šimon preukazoval Česnikovej i Česnikovej dákuši zvláštnu úctu i úslužnosť, a jedon dom pre seba i pre ne najal.

Jedni hovoria, že príčinou toho bolo to, že si tým chcel nakloniť priazeň Česnikovu, ktorý bol teraz povýšený na stupeň jenerala a náčelníka pospolitého povstania, na hodnosť to vysokú vo vojvodstve; druhí zas tvrdia, a to byť môže, že zástavník Stremecký boľate naplnil kuchyňu Česnikovej všelijakými potravnými zásobami; ani staré uhorské vínko nechýbovalo, aby jej milost mohla dôstojne zachrániť česť i dobrý chýr rodu Sosenkov.

Vojský ľúbil tú lakotu, ľúbil jedlá pripravované pánom Matejom.

Sotva sa zložili v dome Laneryho, meššana Lvovského, nekďajšieho hodinára kráľa Zigmunda a teraz prisediaceho sudcu, hneď usporiadal sa domový poriadok i spôsob žitia.

Pani Vojská, pravá Ježibaba, bola hla-

vou v dome; muž bol sluhom poníženým jej milosti.

Pani Sosenkova, potulná pani, bez zdráhania poddala sa jej nadvláde.

Panna Anna časom zapríčila odboj, ale Vojský i jej matka tomu vyhýbali i miernili surovost pani Šimonovej. Vojská po predku ľuďom vzdorovitým zahrozila bizunami a tým spôsobom upevnila svoje panovanie i udržanie kázne a poslušenia.

„Keby som sa bola narodila v šaravarach, nezdvihovali by nikde Kozáci vzdorovité hlavy; naučila bych ja tých sedliakov, čo je šľachtic poľský!“

Tak hovorila zavše.

I tak plynuly dni a týždne.

Pani Vojská kričala i trápila druhých. Pán Vojský objedal sa i čo deň nechť vraj svoju k jedeniu liečil i zaháňal starým uhorským vínkom dovezeným z Gruziňiec.

Pani Česnikova modlievala sa v kútku i triasla sa pri každom slove Vojskej.

Panna Anna ustavične rozmýšľala o jakomsi tam nešľachtickom Kozákovi. Boly to protišľachtecké myšlienky; ale čože robiť, keď to pán Bôh tak dopustil!

Na vyprosenia šťastia pre Česnika, Česnikovičov a pre republiku Poľskú čo deň dva zlaté sa dávaly kňazovi, i rozdelené bývaly hrivne almužny medzi žobrákov.

Pán Lanery často prichodil s novinami, i badať bolo, že jich sbieral pre pozdnejších kronikárov a dejepiscov, lebo úmyslnie plietol vymysleniny a bájky.

Prvá zpráva znela, že Nečaj bol na hlavu porazený pri mestečku Krásnom skrze Hetmana poľnieho Kalinovského, že tritisíc

Kozákov pole bitvy zahadlo a len dakolko desiatin Poliakov, — že Bejbuza, šlachtic poľský od ľavého ramena až do pravého kľbu jedným zafatím rozpoltil Nečaja, — že Bohun vošiel do Vinnice na čele svojho pluku, ale uzrejúc pevnú postać pána Česnika Vyšehradského, jenerála Braclavského pluku, stojáceho v Bare, Kozák nalakal sa i utiekol hlbšie do vnútra Ukrajiny — a Kalinovský vošiel do mesta.

Po troch dňoch navrátil sa Bohun majúc pri sebe pluky Hladkého, Jakubovského, Lubnianského, Priluckeho i zbytky Braclavského, čo obnášalo do tridsattisíc ozbrojeného ľudu.

Pán polní Hetman držal za dobré, keď opustí mesto.

Vojsko kráľovské i litevské i dobrovolníci chytro poberalo sa von i rozložilo sa v bitevné sýky pod Barou.

Nastala bitva.

Poliaci ztratili štyritisíc päťsto bojovníkov, no vynahradili si ztratu tú. Kozákov zahynúlo dve časte. Nebolo Poliaka, žeby sám aspoň piatych nebol zabil. Pán Česnik robil divy udatnosti, i dusil „sedlač Kozácku“ jako svätý Juro draka. Pán Ignác sto Kozákov zmietol mečom, — a pán Vojtech pikou natkol so dve kopy. Všade víťazia Poliaci. A čo sa i zdajú kdetu ustupovať, to sa hneď ukáže, prečo. I prepadajú prekliatých hajdamakov,* bo čo milospán šlachtic, to nenie chám,**) — čo pravoverný katolík, to nie blachočestivec,***) ani unita!

Hovoria, že Chmelnický tiahne s Kozákami i s čatami Tatárstva; ale i Ján Kazimir, a s nim prednejšia mladá šlachta idú jak na poľovačku na Kozákov. Behom mesiaca vraj ani vídať nebude Kozáka.

Taká zvest jak šialená lieta po Lvove, a všade jej prirastá, jakby droždami bola rozrobená, všetci sa tešia, tnú, bijú, sekajú divých synov stepu.

Len panna Anna smúti i potichúcky slzy roní; lebo je to prekliata vec, keď vzd-

rovité srdiečko protiví sa všeobecnému zdaniu; niet ani rady, by sa mohlo vrátiť z cesty ľúbosti: celý svet kričí diabol, diabol! . . . a ono ustavične kričí: to môj anjel!

Jednoho dňa, keď boli všetci pri sniehaní, vnišiel pán Lanery zachychčaný, z jeho káčky ztekal pot kvapkami jak pri odmäku voda z ľadových cievok zamrznutého krovu. Ešte nezavrel dvere a už jazyk jako na kolovratku sa obracal.

„Dobry deň, jasný a veľkomožný Vojský! Dobry deň, jasná a veľkomožná pani Česnikova a panna Česnikovna,“ klaňal sa hlboko a ženské mu ďakovaly.

„Či vypijete, pane môj stary?“ riekol Vojský, i nalieval kalíštok.

Lanery klaňal sa, i bral pohár i hovoril:

„Veľké noviny, — všetko skončené, — všetci Kozáci do jedného sú vybití!“

Panna Anna zbladla, vstala, i vyšla von.

Česnikova riekla: „Dušička moja, ona nemôže počúvať o krveprelievaní, srdiečko ju bolí; i prosím pánov za prepáčenie, že musím za ňou.“

I prudko vyšla. A čo aj Vojská hrozne pozrela, teraz láska jej materinská premošla poslušnosť i strach.

„Je mi to za vychovanie! Boja sa krve zarezanáho kuraťa. Ja bych sama sekala Kozákov i Tatárov. Kebych mala deti, tie by sa ničoho nebály. Pán Vožný, synovec jeho milosti pána manžela, keď rozpráva o obesení záporožského Kozáka alebo Žida, tak to pokojne vykladá, jako keďby volal k obedu. To mi je chlapík, bo veď je môj odchovanec!“

Tak rečnila pani Vojská.

„Bo tiež taký brylant, jak milostpani manželka, nie ľahký k najedeniu.“

Tak ozval sa Vojský, chcejúc ženu svoju pochváliť.

„Mlčte že mi, vaša milosť pán manžel! Pane Lanery, prosím vás, hovorte.“

Zakričala Vojská.

Šlachtic herbový zamľkol a prísediaci sudca Lvovský začal takto:

„Jaknáhle nás milostivý pán kráľ Ján Kazimir prišiel do tábora, rozdelil stotisíce mužov počítujúce vojsko na desať čiastok i oddal pod veliteľstvo veľkého Hetmana Potockého, polnieho Hetmana Kalinovského, vojvodu Breského Ščaviňského, vojvodu Rus-

*) Hajdamak = záporožský Kozák; posmešný to názov, ktorý dávali Poliaci Kozákom, značí i zbojníka. Red.

**) Cham, sedliak, nešlachtic. Red.

***) Blachočestywicz = šismatik, pravoslavný. Red.

kého, kniežata Višnoveckého, vojvodu Podolského Stanislava Potockého, veľkého maršalka kniežata Lubomirského, vojvodu Braclavského Lanckoroňského, kde sa nachádzal muž pani Česnikovej Vyšehradskej, kráľovského pokladníka Liteoského kniežata Sapiehy, i zástavníka kráľovského Koniecpolského, — jeden oddiel podržal pri sebe. Takto podelené vojsko prišlo pod Vugnanku, a ztade pod Berestečko. Treba vám, moje panstvo vedieť, že je to kraj plný blata a úžín: i tak na príklad, začal stavať butelky, taniere po stole, „toto by bolo bahno, toto úžina, človek sa trochu rozumie k vojanskému umeniu.“

„Osvobodzujeme vás od zemepisu, a prosíme o vec,“ riekla pani Vojská.

Pán Lanery utrel si pot ručníkom i hovoril ďalej takto:

„Už chceli tiahnuť do Dubna, ale knieža Višnovecký dal vedieť, že blíži sa tristotisíc Kozákov i Tatárov pod veliteľstvom Chmelnického, toho psa bez cti, bez viery, i Turci Giraja, chána Perekopu, i že sa rozostavovali pod vieskou Picozarynami. Pán Čarniecky, táborník kráľovský s niekoľko tisícami jazdy napadol i priviedol zajatých asi dvetisíc Tatárov, utratiac niekoľko ľudí. No víťazstvo toto nezadržalo Kozákov. Ráno bolo vidieť, jako blížily sa jich voje pod Berestečko. Kráľ kázal vojsko viesť do bitvy. Pán Prijemský, jeneral delostrelectva, obrátil vatreny oproti vrahom. Tatári v polmesiace a Kozáci postavili sa v šíky. Trúbači dali znak k boju, naše vojsko bežalo útokom a delá hrmeľ . . . Tatári utiekli, i Ataman Chmelnický ubiehal za nimi. A zástava chána, i hudba, i pokladnica, — všetko to padlo do rúk našich víťazov. Asi stotisíc padlo na mieste, a tolko bolo i zajatých . . . Šlachty zahynulo asi tristo a prostých vojnóv asi dvtisíc mužov, ranených nebolo mnoho. Kozáctvo skrývalo sa do noci na bahniskách. Na druhý deň ráno Kresa, plukovník Čehryňsky i Hladký, plukovník Perejeslavský prišli ku kráľovi s posolstvom od Dziadzeleho, vyvoleného Vatažka*) Kozáckeho prosiť o odpustenie. Kráľ bol naklononý, ale šlachta nechcela dovoliť zmierenie, hovoriac,

že kráľ i republika jim odpustia, jestli že pristanú Kozáci na tom, žeby sa dali alebo povešať alebo v poddanstvo zapísať. Poslanci sa vrátili. Nešlachtici ti Kozácki nechceli byť s tým uzrožením, a nejaký Bohun, ktorý sa na jich čelo postavil, osvedčil sa, že do ostatného dychnutia byť sa budú.“

„Oj, to pekný ptáčik, ten Bohun. Pán Česnik ho prijal u seba, chana! Ja bych mu bola kázala aspoň sto bizunov vypáliť.“ Skočila mu pani Vojská do reči.

„Česnik je decko,“ dodal Vojský, „jemu rojilo*) sa v hlave o spojenie Kozáctva s Poľskom, a čo slavný šlachtic, uponížil sa i prijímal cháma vo svojom dome.“

„Česnikovi mala by sa teraz náležite koža vyrobiť,“ hovorila znovu Vojská, „vidí teraz skutky svojho sbratrickovania sa s Kozákmi. Dokončíte pane prisediaci.“

Za ten čas oddýchol si Lanery i hovoril: „Ale tie kroky Bohuna byly len skoky smrteľné. Vojsko naše udrelo na piuky, pobilo i rozohnalo tie tlupy lotrovské. Kráľ vrátil sa do Varšavy, a páni veliteľovia hnali sa na Ukrajinu, kázajúc vyťat všetko, čo nosi meno Kozáka. Pán Čarniecky sám asi sto-

*) V posledňom čase nastala v „N. N.“ polemia o slovo „rojko,“ „rojčít.“ Jedni tvrdili, že to nenie slovenský tvar, že je to len puhy preklad z nemeckého, že slovo to nemá sa užívať. Pán V. Pauliny-Tóth dokazoval, že je slovenským slovom a žiadnym prekladom. My sa pripojujeme k mienke p. Paulinyho; lebo, ačkoľvek slovo to, má n. pr. v ruskom svoj výraz v slovese: *Мрутать, брегуть, говорить вздохъ* (im Denken schwärmen), a o všetkých *роиться*, — nachádzame význam rojčít v poľštine = roić się (v. r. 4. schwärmen (von Bienen); träumen; gähren: takto to stojí v dr. J. P. Jordanovom slovníku, str. 237.); a výraz ten bere tu i sám Czajkowski, prstonárodní spisovatel v smysle našom: roić = rojčít = träumen, im Denken schwärmen. A veď nejaký konkrtný obraz rovnako účinkuje na smysli človeka, či je on Nemeč, či Slovan, a tak môžu si oba na rovnaký spôsob i abstraktný obraz utvoriť: nasledovne i Nemeč svoje schwärmen i Slovak svoje rojčít užívať môžu, bez toho, aby jich jeden od druhého vziať museli. Že ľud náš slovo „rojko“ užíva, to osvedčil p. Pauliny uvedením mena p. fa-

*) Watažka = podataman kozácky.

tisíc Judu Kozáckeho vyhubil.*) Už teraz nemá sa čoho obávať ani od Kozákov, ani od Tatárov, lebo celkom sú zničení.“

Vojský naplnil čašu starého uhorského vína.

„V ruky naše, pane Lanery! Nech žije jeho milosť pán kráľ, republika, udatné vojsko korunné i litevské!“

„To je veľké vyznamenanie pre mňa,“ uklonil sa Lanery, ale čašu vyprázdnil opakujúc s krikom pripitok pána Vojského.

Ráno vydali páni Vojskí rozkazy, aby sa každý navrátil do svojho kraju. I v meste narobil sa krik a nepokoj. Vozkovia do batohov všetko viažu. Kuchári narádnie na veľké vozy nakladajú. Židia pri počtovaní drkotajú i melú jazykmi, jakoby jich najal. Sluhovia socajú prekliatych nevercov a pánovia na shodu i po židovských i po nešľachtických palicou jak cepom bijú.

Pri samom odchode jakoby na potupenie dobrého úmyslu a viery pána Laneryho i matematického vypočítania, že ani na semeno neostalo Kozáka, doletela povest, že Chmelnický na čele Záporožcov obľahol pána hetmana Potockého v Bialej Cerkvi, — a čo i pán Čarniecky na príklad i lepšie sviazanie Kozácižny s Poľskom kázal vraždiť v Staviščach i vojakov i nevojakov, preca obyvatelia Ukrajiny na prvý ohlas o príchode Atamana ozbrojili sa, i začala sa znovu nešťastlivá vojna.

rára — Rojka; no i nám známe je meno rodinné Rojo. — Dobré by bolo i s filologickou, ale zdravou kritikou sa zaoberať, lebo veru mnoho máme v reči spisobnej nedôsledností, mnoho novokutých neslovenských slov atď.; ale darmo je, nechcejú to našinci uznať. Co to będže, co to będže?

Red.

*) Vypravovanie Laneryho vzaté je celkovite čo do obsahu z *Guerre des Cosaques par Charvalier*. — Zveličovanie zase víťazstva svojej strany je tak prirodzené, že sa s ním každého dňa stretáme nielen v ústach súkromných ľudí, ale i vo zprávkach úradných. Zero, to je písmena nič nevyznačujúca, a ona často dodáva sa stratám nepriateľským, svojim zase sa odobrá: a vtedy veľa platí. I pán Lanery nebol svätým pravdomluvcom. Ukrutnosti Čarnieckeho popáchané na Ukrajine hrozny pomník vystavily jeho menu.

Pôvodca.

Armáda pánov Vojských ostála čupeť vo Lvove jak lisy v dierach, keď ďaleký hlas trúby loveckej začujú.

Netrvalo to dlho.

V krátkom čase prišla úradnia zvest, že Mikolaj Potocký, veľký Hetman korunný, na bok odložiac súkromnú pomstu za smrť jediného syna, a hľadiac jedine na šťastie vlasti, vzdor protivieniu sa ľúbenej i svarlivej šľachtii, — po bratsky pojednal sa s Kozáctvom i potvrdil v mene Poľska smluvu Zborovskú.

Chmelnický, muž duše nestálej, uspokojil sa teraz s otvoreným srdcom, s čistým umyslom.*)

*) Mikolaj Potocký, veľký hetman korunný bol jedným z najzriedkavejších ľudí v Poľsku. Nemysliac na pomstu smrti synovej, no mysliac na dobrobyt svojej vlasti, uzavrel v Bialej Cerkvi 28. Septembra roku 1651. s Kozákmi smluvu nasledujúceho obsahu:

1. Ohľadom na poddanie sa vojska Záporožského i na sľub zachovania verne primeria večného s kráľom i republikou poľskou, vojsko Kozácke má pozostávať z 90,000 mužov; bydleť má vo vojvodstvách: Kyjovskom, Braclavskom i v Černigovskom na statkoch kráľovských; šľachta má byť uvoľnená od ubytovania jích; — nováčenie vojska patrí moci Atamanovej i Kozáckej starešiny.

2. Keďby nektorý poddaný šľachtecký vriadil sa v soznam Kozáctva, povinný je hneď preniesť sa na statky kráľovské v Kyjove, — statok svoj pohnuteľný a nepohnuteľný má predať bez prekážky zo strany starostov i podstarostov.

3. Soznam vojska Kozáckeho bude poslaný kráľovi, odpis vložený v archív kráľovský, — poddaný vytrený so soznamu tých, ktorí mali dávne povinnosti, ti zase, čo umiestení budú na novom sozname, na večné časy užívať budú s potomstvom výsad Kozáckych.

4. Vojsko poľské nebude sa môcť ubytovať vo vojvodstve Kyjovskom ani v mestách vyznačených pre vojsko Kozácke, — jako tiež Kozácke vyjde z Braclavského i Černigovského po Božom narodeniu, dňa, v ktorom bude povinný byť skončený vpis soznamu.

5. Šľachta môže sa vrátiť do svojich panství i jích užívať s vyminkou tou, že nebude požadovať žiadnu povinnosť od sedliakov vpísaných v soznam vojska Kozáckeho.

6. Chmelnický a jeho nástupci užívať

Čo železo nedokázalo, to zdolala cnosť sedivého starca.

Pekná Ukrajina pokojom zakvitla.

Lach Kozákovi stiskal ruku. O dávných bojoch, o budúcom čase rozmlúvali, o terajšej krvavej chvíli ani slova neriekli; trpeli a chceli by ju na veky zapomnieť.

Velký Hetman slzou radosti čo deň obmýva boľastnú a horúcu ranu srdca, lebo smelo môže povedať:

„Smrť syna pomstil som šťastím otčiny drahejš!“

(Dokončenie nasleduje.)

Listy z Čiech.

VI.

V poslednej dobe nemôžeme si zrejme sťažovať na slabú produktivnosť z kruhov našich starších i mladších básnikov. Skoro každý mesiac vyjde nejaká zbierka „básní“ toho či onoho mladšieho pevca, tak že jednotlivému oku s kľopotnosťou len jich možno postihnúť. Od môjho posledného dopisu je mi registrovať rad takých zbierok a síce buď oznamovaných buď už vyšlých, jako básne od Jandy a Havelky v Národnej Biblioteke Koberovej, Hálkove básne „V prírodě“, Kalbáčovu básen „Kytice z viol a růží“, „Básne“ Jaroslava Martinca, Antala Staška I. diel výpravnej básne „Václav“ a konečne opätne nový al-

manach „Máj“, ktorý „Umělecká Beseda“ Pražská po dlhoročnom chystaní sa vydala. *) V obore prekladateľskom urobil sa značný krok ku predu podnikom nazvaným „Poesie světová“, v ktorej dosiaľ vysiel Byronov „Kain“ a vypravné básne Lermontova prekladom dr. Durdíka, ďalej Petöfi v preklade Tâmy a Brábeka a v poslednom sväzky „Hiavatha“ od amerického básnika Longfellova prievodom Sládkovým. Čo smutný úkaz na obore našeho belletristického časopisectva musíme považovať zaniknutie dobrého týždenníka „Květy“, ktoré zrazu prestály vychodiť nedokončivše ani započaté články. Nevieme — čo si to i vrele prajeme — či bude následkom

budú mesto Čehrin a tiahť budú z neho svoj dôchodok; i mal právo vymenovať vojenskú starešinu; i mal sľúbiť poslušnosť veľkému hetmanovi korunnému, ktorý zo svojej strany zasľubuje jim tiež všetku pomoc.

7. Zajistenie svobody pravoslavnej cirkve; biskupom i celej hierarchii cirkevnej zhabané majetky majú byť navrátené.

8. Šľachta vyznania pravoslavného i rímsko-katolíckeho, ktorá válčila v šeregoch (šíkoch) Kozáčizny proti Poľsku zachová výsady, česť i majetky, a súdy na nich nastrojené budú zničené.

9. Židia budú mať právo mešťanstva len na statkoch kráľovských a šľachtických, i tam len môžu kupčiť.

10. Tatári opustia hneď Ukrajinu. Chmelnický sľubuje, že jich nakloní k službe poľskej; keďby sa mu to nepodarilo, musí s Kozáctvom proti nim tiahnuť; i sľubuje, že ani s nimi ani s pohraničnými mocnosťami v žiadne smluvy vstupovať nebude, že zostane verným republiky poľskej, ktorá toľko dobrého urobila Kozáctvu.

11. Ponevác nikdy nebolo na stráži hraníc litevských vojska Kozáckeho, a ani

teraz nebude, ostane len na Ukrajine i vo vojvodstve Kyjovskom.

12. Ponevác v meste Kyjove je metropolita i trybunal, málo Kozákov ztade brat sa bude do služby vojenskej.

13. Pre väčšiu váhu smluvy plnomocnicí oboch strán prisahou ju potvrdia. Vojská poľské i záporožské shromaždia sa do svojho leženia a Kozáci vrátia sa domov.

14. Chmelnický od i vojska záporožského vyšle poslancov ku kráľovi i republike, aby sa poďakoval za preukázanú mu lásku.

Obedve smluvy doslovne preložené sú z diela p. Chavalier Guerre des Cosaques; v poslednej je reč o Záporožcach, bo Chmelnický ubitý pod Berestečkom k nim išiel i na jich čele začal nový boj.

Pôvodca.

*) I s nami je to práve tak; nemôže sa každoročne pre hmotné prekážky almanach vydávať, ačkoľvek môže byť ešte v čerstvej pamäti, čo pôsobily v rozvoji národného upovedomenia a života krásoumné zábavníky, jako boly: „Zora“, „Nitra“, „Concordia“, „Lipa“ atď. Darmo je, národnia intelligencia musí sa začať rekrutovať v mlá-

toho „Světozor“ ešte lepšie sa mať, lež do-
sial, lebo skúsenosť učí, že jako inde, tak
i tu konkurencia k predstihovaniu núti.*) A
kde tej niet, že nenie ani snahy k predstí-
ženiu súpera. V tom smysle by sme si priali
na budúce ešte jedného žartovného časopisu
vedľa „Humoristických listov,“ lebo tieto stá-
vajú sa veľmi často suchopárnými a neuspo-
kojujú veľkú väčšinu svojho čítateľstva, ktorá
väčšina žije ovšem na venkove, vtipy ba i
obrázky o pražských hercoch a udalostach
tak vylučne lokálnych, že pre nás vonkovan

deži: a tejto viac imponuje krásoumná li-
teratúra, lež suchopárná politická literatúra.
Znal to náš nezapomenuteľný Štúr i so
svojimi rovesníkami dr. Hurbanom. Kalin-
čákom a inými: a belletristické jich učin-
kovanie neminulo sa cieľa; to vidíme všetci.
A preca, čo sa i všestrane chváli nejaké
belletristické dielo, — nemôže sa udržať
a vydávať pre malú hmotnú podporu.

Red.

*) U tak národne prebudeného, u tak obe-
tovavého národu, jako je Český, ktorý
k tomu s toľkými a takými lit. silami ho-
nosíť sa môže, môžu veru dva krásoumné
týždenníky vychodiť, a konkurencia je i
prepotrebné. U nás Slovákov, žiaľ Bohu,
musime sa obzerať, či jedon belletristický
list bez škody sa udrží. I nevieme príčiny,
prečo u nás zakladať sa ide nový belle-
tristický časopis, čo on bude i len prílohou,
— bo u nás v tomto ohľade konkuren-
cia je nemožná. Tak n. pr. predošlého
roku ventilovaná bola v časopisoch otázka
straníva založenia literárno-kritickej prílohy.
My pochytili sme sa k tejto obťažnej práci,
získali sme si najlepšie sily, jako je n. p.
prof. M. Hattala, oznámili sme, že vyjde
s novým rokom 1872. — a prihlásilo sa
nám asi sto odberateľov. Kto to nechce
veriť, nech začne, čo i len s prílohou, a
— presvedčí sa. Čoby sa pri každých po-
litických a iných odborných slov. novinách
vydávala bell. príloha, čo každá redakcia
môže, pochybujeme veľmi, či by sa ode-
ratelstvo rozmožnilo, či by u nás taká kon-
kurencia bola prospesná i pre lit. rozvoj.
Exempla sunt odiosa! Udržme „Orla“ do-
statočnou hmotnou podporou a bude inakší,
jaký bol posiaľ; literárnu ale kritiku mala
by sl. „Matica slovenská“ pestovať, ktorá
má k tomu hmotné prosriedky. Od nového
roku, keď nás, jako nám dochodia listy,
bude mládež viacej podporovať, budeme
sa zaoberať i s kritikou a so slovesnosťou
theoriou.

Red.

nemajú žiadneho interusu. Čo je nám von-
kovanom po tom, či má ten lebo ten pražský
herec, ktorého z nás nik nezná, dlhy či nie,
či navštevuje tie lebo oné povestné miest-
nosti, alebo či nosí biely cilinder? Čo je
nám vonkovanom po tom, či sa stala v tom
lebo onom pražskom hostinci nejaká rvačka,
o ktorej „Hum. Listy“ celé mesiace priná-
šajú veľké obrazy? Nevieme, či to „Paleček,“
nový to humoristický list nepolitický, nedo-
statku tomu pomôže; on však trpí iným ne-
švarom, na ktorý rolníci už verejne si sťažujú:
uverejňuje totiž so zvláštnou obľubou „vtipy“
o „hlúpych“ sedliakoch! Také blbosti sa už
pred dvadsiatimi roky prežily, a dnes jich
ohrieva list, ktorý preca chce sa vyzname-
návať rázom ušľachtilým, hómorom jemným!

Čo veľmi potešiteľný úkaz je mi zazna-
menat dva ruské spisy, ktoré sa týkajú jed-
nak vylučne nás Čechov, jednak všetkých
ostatných Slovanov. Prvý je Nekrasov „Кпа-
лѣворская Рукопись,“ dielo učené, svedčiace
o veľkej pilnosti a svedomitosti spisovateľa,
jako i o láske, s jakou o veci pracoval. Čo
do materie podáva pôvodní tekst „Rukopisu
dla Vrtátkovho fotografického vydania s vlast-
nou transkripciou v novočeskom pravopise,
oddialujúci sa často nielen do interpunkcie,
ale často i čo do jednotlivých slov od trans-
kripcí Hanky a „Výboru.“ Všade ale každú
odchýlku, i jednotlivé čiarčičky svedomite
poznámenáva, tak že majiteľ tejto knihy ja-
koby mal vydanie fotografické, Hankovo a
„Výboru“ zároveň. Z rôznočítania uvádzame
na príklad známe verše dla polyglottického
vydania:

Aj ty Záboju pješ

Z srdce k srdcu, *piesň uz streda horé*
Jako Lumír, ký slovy i pieniem bieše pohýbal
Vyšehrad i vše vlasti;
(„Výb.“ má tu čiarku)

Tako ty *umě* i všiu („Výb.“ = „wsiu“) bratr.
Pěvce dobra milujú bozi! („Výb.“ = :)
Pěj, tobě ot nich dáno v srdce protiv vrahóm
(„Výb.“ = !)

Nekrasov ale píše:

Aj, ty Záboju! ty pješ

Srdce k srdcu *pěšnu z streda horé;*
Jako Lumír, ký slovy i pieniem běše pohýbal
Vyšehrad i vše vlasti;

Tako ty mě i vsu bratř.
Pěnce dobra milujú boží.
Pěj! tobě ot nich dano v srdce protiv vrahom.

Každému tu hneď napadnú dôležitejšie rozdiely menovite zaujímavá forma „pěnce, ktoré slovo vskutku v originále má *n* a nie *v*, jako i Vrtátko dosvedčuje. Už týchto niekoľko riadkov, ktoré majú štrnásť poznámok v transkripcii a štyri v pôvodine dokazujú, jak bedlive šiel p. spisovateľ k dielu a s jakou mravenčou pilnosťou vydanie jeho opatreno je. Úvod k celému dielu tvorí historicko-literárnia úvaha. Po texte nasleduje „Slovár forem, nalezajících se v starém textě“ a „Slovár významů,“ s tou samou starostlivosťou zostavené. Na to nasleduje čo časť piata gramatika jazyka staročeského, jako sa nám v rukopise javí s pripojením sodpovedajúcich foriem staroslovanských, novočeských a ruských. Niemenej dôkladné sú poznámky historicko-filologické o jednotlivých básňach (čo časť VI.). Koniec knihy tvoria vyniatky zo starých kronikárov českých Kozmy, Dalimila, Přibína, Pulkavy a Hájka z Libočan tiahnúce sa k údajom epických básní „Rukopisu,“ čím kniha nadobúda zvláštnej zaujímavosti. Dielo Nakresovo bude vítano nie len filológom špecialistom, ale i každému laikovi pre bohatosť a všestrannosť látky, jaká v ňom zpracovaná. Literatúra „Rukopisnia“ nadobudla nim vzácneho príspevku, jako i literatúra slovanská vôbec. Prajeme, aby kniha táto hojných odberateľov i čitateľov menovite medzi mládežou českou i slovenskou nadobudla.

Podobné zaujímavé dielo je práca známeho ruského prekladateľa Gerbelja, nadpísaná „Поэзия Славян“ (Poezia Slovanov; zborník najlepších poetických prác slovanských národov v prevodoch ruských spisovateľov, vydaný redakciou Nik. Vas. Gerbelja). Dielo to vyšlo ovšem roku lanskeho, ale je v česko-slovenských kruhoch tak málo známe, že sa nerozpakujeme k nemu tuto širšie poukázať. Veľká kniha táto rozpadáva sa vo tri oddiely. I. oddiel obsahuje „Slovo o spolku Tejorove“ v novoruskom preklade vydávateľa. V oddiele II. sú *narodnie piesne* všetkých Slovanov, a síce maloruské, červenoruské, bieloruské, srbské, bulharské, slovinské, slovenské, poľské a lužické. Medzi české ná-

rodné piesne počíta p. vydavateľ i „Zelenohorský a „Královorský Rukopis,“ „Husitský,“ „Hej Slované“ (od našeho S. Tomášika, red.) a mnohé Čelakovského. Preklady jich pochádzajú najviacej od Berga, od Petrovského, Puškina Glinky a Majkova. Zo slovenských piesni je tu šesť, i podávam začiatky jich láskavému čitateľovi k posúdeniu:

I.

Izgnanie.

Svietlaja ty rječka, rječka ty Vltava,
Naše ty veselje, krásota i slava!

II.

Sobiesky i Turky.

Pogodite, bratcy! Perejdet Sobieskij,
Perejdet Sobieskij čerez cholm Silezkij —

III.

Bielgrad.

Koň pod Bielgradom stoit voronoj;
Na něm sidit, grovju pokryt mileňkij moj.

IV.

Nitra.

Nitra, mila Nitra, ty veselje naše!
Gde že, gde to vremja, kak byla ty kraše?
Nitra, mila Nitra, matuška rodnaja,
Na tebja my smotrim plača i stenaja:
Ty byla kogda-to všech okolic slava,
Gde Dunaj struitsja, Visla i Morava,
Gde svjatoj Mefódij pastvu pas Christovu
I učil narody božijemu slovu;
Ty byla nasledjem knjazja Svjatopolka . . .
Nynež tvoja slava stichla i zamolkla;
Nyne zdes vladejet čuždoje nam plemja:
Tak-to sviet izmienčiv, tak prochodit vremja!

V.

Grust po milom.

Ne razsvielasja ty, skala moja,
Kogda s mileňkim razstavalas ja.

VI.

Milyj v polie.

Ljudi mne skazali, budto v polie tuči
A to začerneli mileňkago oči.

Mám za to, že som sa slovenskému čitateľovi zavdačil podav mu tuto začiatky piesni a „Nitra“ celú v preklade. Dodávam k tomu, že všetky piesne preložil N. Berg mimo V., ktorá pochádza od M. Petrovského.

Oddiel tretí obsahuje „slovanské poety.“ Úvod k českým básnikom nadpísaný „Česká literatura“ písaný je A. Giljferdingom. Časť tá obsahuje týchto českých básnikov: Husa, Lomnického, Šnajdra, Stacha, Puchmajera, Nejedlého, Hanku, Kollára, Šafarika, Palackého, Čelakovského, Chmelenského, Vinařického, Vocela, Koubka, Langeru, Máchu, Erbena, Jablonského, Rubeša, Štulca, Furchu, Villaniho, Nebeského, Riegra, Havlíčka a Pfeogra, skoro naskrze v preklade Berga.

Časť VIII. tohože oddielu nadpísaná je „Slovačkaja zemlja“ s nasledujúcim obsahom: Slovačkaja literatura (A. Budiloviča). *Hollý*: „Golos Tatry,“ „Plochomu stichotvorcu;“ *Chalúпка*: „Bej jeho!“ (Mor ho!); *Štúr*: „Piesň Svjatoboja,“ „Piesň ovčara;“ *Hurban*: „Nitra,“ „Považje;“ *Braxatoris* (Sládkovič); „Pieni Puškina,“ „Echo;“ *Žello*: „Iz počmy Padenie Miliducha;“ — — až na Chalúпку všetko prekladom Berga. Ku každému básnikovi sú krátke biografické dáta pridané. Zajímavý úvod o slovenskej literatúre podám Vám vo zvláštnom článku*) so životopismi slov. básnikov. Na ukážku tu k poznaniu jak ruského prekladu tak i časomernej zvláštnosti niekoľko elegických distich z Hollého prekladom Berga:

Plochomu stichotvorcu.

Polno tebie kak vorona v časy nepogodnyje karkat,
Polno po ljutne gluchoj palcami biť i stučať!
Kto s udovolstvijem slušajet skrip nepodmazanej
osi,

Svist i vizžanie pily, libo ljažušek koncert?
Razvie ne chočeš postignut, čo duchy tebie ne
chvatajet

Noty vysokije brať: golos tvoj zvětsja, drožit.

Ku koncu ešte niekoľko veršov zo Žel-lovho: „Pádu Miliducha,“ tiež v preklade Berga:

Začem nam Bog tevtonov dal v sosiedstvo?
Začem sjuda družiny jich zaněš?
Začem Slavjanom prisudil v nasledstvo
Nevzгоды, braň, potoki gorjskich slěz?
I Slavjanin — to s supostatom
Vražujet, ssoritsja, a to
Tjagajetsja s rodimym bratom —
I more krovi prolito. atď.

Oj keďby spis tento zaujímavý, ačkoľvek v mohom ohlade málo kritický, dal podnet k vydávaniu nejakej „Slovanskej biblioteky“ v ruskom preklade, aby ruské „obščestvo,“ ktoré ačkoľvek slovansky cíti, preca ešte veľmi málo Slovanov v ohlade literárnom zná, túto medzeru vedenia svojho si vyplniť mohlo; a aby ostatnie menšie literatúry slovanské v takom počínaní Rusov videli popud k výdatnejšej a radostnejšej činnosti!

Charvatecký.

Slovanskí krásoumelci.

Podáva *Pavel Hečko.*

(Pokračovanie.)

Hodík, Čech, maliar a pisár zvláštny, okolo r. 1376 písal a maloval knihu „pontificale“ pre biskupa lytomyšlského; v počiatkových literách nachodí sa v nej 42 utešených obrazov, k. p. svätenie vody, krst, processia, svätenie zvonov, cintorína, knaza, korunovanie atď.

Hollár Václav, Čech, narodený v Prahe r. 1607, maliar a rytec preslavný, jako protestant prinútený svoju vlasť opustiť, učil sa vo Frankobrode nad Mohánom a pracoval po-

tom v Londíne u grófa Tomáša Hovarda; r. 1669 odkreslil z rozkazu kráľovského mesto Tanger v Afrike s pevnosťami a okolím. Na zpiatočnej ceste prepadnutý od morských lúpežníkov, leďva vyviazol z tohoto nebezpečia, potom zvenčil túto strašnú scénu v prekrásnej rytine; pracoval tak mnoho, že počet jeho výtečných rytín prevyšuje 2400, a však skúpo odmenovaný, zomrel čo prenasledovaný za dlžoby v 70. roku veku svojho. Jeho diela dýchajú svobodu a ľahkosť; jeho vyobrazenia chrámov kláštorov a zborení, zvieratá, zúžaly, hlemýždi a kožušiny, sú diela majstrovské až dosiaľ nedostihnuté;

*) Prosíme, urobte to čo najskôr.

Red.

v predstavení ľudských figúr nachodia sa daktoré chyby a nepravidelnosti.

Horčička František, Čech, pracoval od r. 1818. Je majstrom fiziognomickej charakteristiky, menovite v predstavení česko-národných obličajov. Jeho slavnější diela sú: sv. Juraj na koni a posledný súd.

Chodoviecki Bohumír, Poliak, r. 1718 maľoval krajoliky, lovy, bitvy a iné veci.

Chodoviecki Daniel, brat predošlého narodený r. 1726 v Kdansku, maliar v miniatúre a meďorytec nevyrovnaný, pracoval v Berlíne. Basedovu elementárnu knihu ozdobil vybornými obrazmi. Jeho rodina: de Calas, je arcidielo. Slavný je nadovšetko tým, že oberal sa najviac slovanskými predmetmi, kreslil a ryl ruských zajatých r. 1758: tri listy k dejom Petra veľikého, 6 s cén z vendických, 12 listov z braniborských a 6 z poľských dejín. Teda opravdu slovanský umelec.

Itič Česliar, Srb, z najprednejších maliarov; zomrel na počiatku tohto stoloetia, maľoval väčším dielom chrámy. Jeho arcidielo je, sv. Barbara v Pakraci.

Ivanelli Rehor, Dalmatínec, mních a maliar na počiatku minulého stoloetia, vynikal v miniatúrach; jeho najzdarilejšie diela sú: bičovanie Krista Pána, odtisk od Maratty a Magdalena bodkovaním pera kreslená.

Ivanovičova Katarína, Srbkyňa, narodená v uhor. Belehrade, znamenitá maliarka podobizien.

Jablonski Martin, Poliak, z Glogova, historický maliar; jeho obrazy: narodenie Pána, Kristus kázuci na hore, a Kristus na kríži, ukazujú na jeho znamenitý umelecký pochop, pôvodnosť a umelosť.

Ján Quirín, Čech, slavný architektonický a historický maliar, narodený r. 1739. zomrel 1802. maľoval Jána Nepomuka, sv. Štefana a mnohé chrámy na vápne.

Janča Vavríneec, Krajinec, narodený v Prosnici, ač neučený preca tak znamenitý maliar, že pozornosť a priazeň cisarovny Marie Therenzie získal. Hlavnie jeho diela sú: Panorama Viedne, krajovidy a zahrady, bol prof. na umeleckej akademii.

Janek František Kristian, Krajinec, narodený r. 1703, maľoval dejiny, obzvlášte radostné slavnosti, ktoré krásnymi krajovidy a budovami ozdobiť znal. Vytečné jeho diela

sú: Kristus v sláve Boha Otca, a krajovidy daktoré s horami a hrady, † 1763.

Janko, Slovák, narodený v Tótkomlóši, v Pešti žijúci mladý ešte maliar, vynikajúci maľovaním scén idyllických.

Jankovič, Srb, v Pešti a v Paríži žijúci; znamenité sú od neho kraje a zboreniny pri Neapoli.

Jarkoj, Rus, v Petrohrade okolo roku 1775, cársky maliar; maľoval smaltom alebo v emaile.

Jašek František, Čech, vo Viedni, znamenitý maliar krajovidov a krajov národných, ktoré predstavil v 70. listoch, krom toho náhlady z Hornej Italie.

Jegoriev Alex., Rus, r. 1808 v Ríme shotovil: Herkulesa na rozcestí; Cudzoložnicu pred Kristom; Dečru otca svojho v žalári prami živiaču; Kaina utekajúceho; Mordovanie dietok Betlehenských.

Jinovský Josef, Slovák z Prešova, maliar vo Viedni okolo r. 1840. maľoval viac znamenitých obrazov, jako: Sedliacky chlapec z doln. Štýrska; Cymbalista; Vtáčnik; vyberanie včiel; Dievča pred kanálkom; Štyri letory, Cigán s cimbalu, a pražská mliekárka.

Josif a Nikolai, ruskí maliari okolo r. 1240—1357 maľovali v Moskve chrám archanjelský.

Kalbičev, rus. maliar, od Fiorella chválený r. 1803 obdržal zlatú medaliu za maľovanie bitiev.

Karas Vekoslav, Chorvát, z Karlovca, maliar nášho veku, už za mladi k veľkým nádejam oprávnovavší, hotoví historické obrazy a podobizne, chváli sa jeho Madona a dobrodinci.

Karčevský, Poliak krajolikár. Jeho obrazy došli veľkej chvály, že charakter prírody verne chápať znal a jeho barvosť krásna a celosť dokonala.

Kaselovský August, podobne Poliak v Podstupíme r. 1836 získal odmenu za obraz: Dva pastieri na písťalce o závod hrajúci, maľoval i historické predmety, jeho sloh je očarujúci.

Kastušič Petor, Dalmatínec, kvetúceho a skvelého slohu, potomstvo až posial obdivuje jeho podobizne.

Klimš Ferdinand, Čech, historický maliar; *Korunas*, Moravan, preslávil sa obrazmi:

Rozhostení Cigáni a Baba na zrúceninách. *Kosárek*, Slovák z Budína, povestný sobrazením hráča v šachy; *Kračín*, Srb, maliar chrámov; *Kramolín Václav*, Čech, výtečný historický, zvlášte biblický maliar; *Krus Antonín a Ján*, Českí historickí maliari, *Kunická Maria*, Polka, znamenitá maliarka; *Krasek*, Čech, verný maliar prírody.

Kapecký Ján, Slovák, narodený 1667, † 1740 výtečný a šťastný maliar podobizien. Množstvo jeho obrazov vydali Vogel a Preisler.

Kyprenský Obrest, Rus, dosiahol vysoký stupeň dokonalosti a slávy, † 1837. Jeho podobizne a hlavy skvejú sa barvitou a nežnosťou.

Lasinský Ján Adolf, Poliak, nar. v Koblenci r. 1701, maliar krajovidov. Maľoval staré hrady, väže, zboreniny, hory, skaly a búrky s nevyrovnanou umelostou.

Kasinský Augusty, nar. 1812 v Kobylnici, maľoval histórie a krajovidy, osvobodenie Petra, Viliama Tella smrť a iné.

Lebedov Michal, slavný ruský krajolikár, † 1837.

Lekovic Šim., Poliak, od nehož sa nachodia obrazy Svätých i v Ríme, vynikajúce krásou hláv.

Lesky, Poliak, pôvodca obrazu Štefana Čarnieského, plávajúceho s koňom prez rieku.

Levícký Ján, Poliak, kreslil výborne národné kroje.

Leštan, Slovák; r. 1841 bola od neho v Pešti vystavená kúpajúca sa Venus, obraz olejobarevný a dve panenky s holubicou.

Lhota Anton, Čech, maľoval svätých, posledný súd a deje domáce.

Lhota Ján, maliar pražský, shotovil „Videnie na Vyšehrade“ a knieža Oldricha v rakvi.

Libay Eudovit, Slovák, maľoval vo Viedni viac výtečných obrazov.

Líbič Fraňo, Čech, r. 1803 dostal za výkres: Ámor a Psyche, zlatý peniaz v odmenu.

Lisievsky Juraj, Poliak, nar. r. 1674 maľoval v Berlíne podobizne, na nichž znamenitá je barvosť, a rodinné scény a kusy videnia hodné.

Lisievská Anna Dorothea, maliarka podobizien a historických obrazov; *Lisievská Júlia*, dcéra, maľovala podobizne a životopisy:

Lisievská Anna Rosína, shotovila 40 krásnych ženských obrazov; *Lisievská Friderika*, nar. r. 1773 v Berlíne, plodná na podobizne a životokusy (genre).

Liška Ján Krištof, výtečný sliezsky maliar okolo r. 1580, maľoval obrazy Svätých a dejepisný obraz vojaka prinášajúceho Césarovi Pompejovu hlavu.

Losenko Ivan, Rus, slavný maliar historických obrazov, jako: Petrovo lovenie rýb, knážna Rogneda a Hektorovo lúcenie od Andromachy.

Lubičnecký Bohud., narodený v Krakove r. 1653; jeho dejepisné a krajovidné obrazy došli veľkej chvály.

Lubičnecký Krištof, Poliak 1654—1726, maľoval podobizne i deje.

Lubínsky Anton, Moravan, povestný maliar.

Lublinský Martin, v Holoméci, slavný kreslič a maliar vo fresco, nar. r. 1643.

Machek Anton, Čech, nar. 1778; obrazy od neho sú v dejinách českých v kamenopísme vyvedených obrazoch r. 1824 v Prahe, menovite: Príchod Čechov do Bojohemu; volenie Primysla za vojvodu, a podobizne slavných slov. mužov. Krome toho predstavil v obrazoch poslúpnosť kniežat a kráľov českých od Sama až do Ferdinanda I.

Malý, Čech, znamenitý krajolikár, pôvodne klobučník.

Manes Václav, Čech, maľoval: volenie Libuše za knážnu, útek do Egypta, a sopiaťaci Vesuv.

Markovský Václav, Čech, 1784 v Prahe, jest od neho 10. výtečných dejepisných obrazov, jako: Smrť Libušina, založenie Prahy, víťazstvo Vlasty nad Samoslavom, krst Borivojov, Mladá v Ríme, korunovanie Vratislava, Husitské kázanie, a krom toho veľa obrazov z bojov husitických.

Martinov Ivan, maliar a kamenopisec v Petrohrade, nar. 1762, maľoval krásne krajovidy a divadelné ozdoby; r. 1821 vydal 30 litograf. obrazov z Moskvy do Číny.

Maškov, maliar bitiek v Petrohrade, zobrazil bitvu Napoleonovu pri Lipsku, diela jeho obživuje sila a súmernosť.

Matvejev Ivan, nar. 1719 a syn tohoto *Theodor*, † 1826 povestný maliar, prvý po-

dobizník, druhý krajolikár, je pôvodný, silný a rázny.

Merkurijev, tiež Rus, maľoval Simeona Ježiša na lokfách držiaceho, obraz plný výrazu a dojímavaj složitosti.

Michajlov Alex., miniatúrní maliar v Petrohrade; jeho podobizne dosiahly slávu vysokej dokonalosti.

Michajlovský, maliar zvierat v Paríži.

Mila Pavel, míšenský Srb, nar. 1798, maľoval v Ríme: Svätú a svätskú lásku, Krista a Samaritánku, a podobizne vznešených osôb. —

Miletovický, maliar z Kdánska; skladal dejopisné obrazy, mimo toho znal nútrajšok chrámov a iných stavieb výborne predstavovať, ba i figúrami obživovať, † 1655.

Milic Ján, znamenitý maliar okolo 1770.

Miroslav, Čech a mních okolo r. 1103: maľoval zdarile obrazy a litery v knihách.

Miškovič Mojžiš, Srb, výborný maliar na hodvábe, maľoval: Zrínskeho bitvu pri Sihoti, Krista v Getsemane, jako ho anjel posilňuje a iné.

Mrkos Václav, krajolikár.

Mrňák Jozef, Čech, preslul obrazmi: Smrť Libušina, Mojžiš, Smrť Abelová, a prosby Otčenáša.

Mutina Tomáš, Čech, najstarší maliar v olejových farbách, slavný svojimi obrazmi daktorých Svätých, žil asi 1250—1297.

Náko Ján, Srb, maľoval ztroskotanie lodí.

Navrátil Jozef, nar. r. 1768 v Prahe, obetoval sa krajovidom, vynikal i nesmazateľnými stenomaľbami.

Nečer Gašpar, Čech, dobrý maliar, pamätný tým, že lesk atlasu a vlášenie tureckých kobercov znal výborne nápodobniť.

Nikitin Ivan, Rus, jehož arcidielo je križovanie Krista v kaplnke aničkovského palácu.

Oleszczyński Anton, Poliak, maliar a rytec vo Florencii žijúci, vydal „Rozmaitości polskie, scény a podobizne z poľských dejín prekrásne ryté a farbami tlačené, i podobizne Kosciuszkovu.

Opic Juraj-Iman, Čech, nar. v Prahe r. 1775; maľoval podobizne, zvlášte ale prstonárodné scény, menovite z parížskeho života; tábor kozákov na poliach elizejských pri Pa-

ríži r. 1840; zpomienky na Karlové Vary, a scény z lipského ročného trhu, všetko výborné práce.

Orlov, podobizník petrohradský, znamenitý umelec.

Orlovský Alex., Poliak v Petrohrade, preslávil sa malovaním bitiev a koní; † 1837.

Osolsobě Ján, Moravan, † 1831 v Pešti, výborný dejepisný maliar.

Palko František Anton, Slezák, jedon z najslavnejších maliarov podobizien a dejín, jeho ohnivá barvitosť, správne kreslenie, znamenité rozpoloženie svetla a tône, vzbudily podivenie. Výtečné sú i jeho oltárne obrazy.

Palko František Karol, nar. 1724 vo Vratislave, za obraz Judita a Holofernes získal od viedenskej akademie veľkú odmenu. V Itálii súc, oddal sa benátskej škole; vrátiť sa býval v Prešporke, kde mnohé krásne oltárne obrazy maľoval, výtečné sú zvlášte: Kristus a Samaritánka pri studni; Madona s dieťaťom a Adam od Boha život dostávajúci.

Peter Václav, narodz. v Karlových Varech r. 1742, † v Ríme 1829; jedon z najslavnejších maliarov zvierat, znajúci telo, barvu, kožu, svaly, povahu a náruživosť zvierat výborne a žive predstavíť. Jeho arcidielo je ráj, v ňomž okolo Adama všelijaké zvierata.

Raniš August, Poliak, nar. v Kdánsku, dejepisný maliar, povestný je jeho obraz predstavujúci krst Krista Pána. Jeho vkus a sloh rovná sa najväčším majstrom a blíži sa zvlášte Vandykovi; † 1670.

Skřeta Karol, Čech, narodzený v Prahe, † 1674, vzdelav sa v Itálii stal sa najslavnejším českým maliarom; od cis. Ferdinanda III. získal šľachtictvo. Chrámy pražské sú plné jeho obrazov. Pamätný je zvlášte tým, že znal v slohu všetkých slavných vlaských maliarov maľovať, že ťažko bolo jeho obrazy od tamých rozoznať. Jeho diela sú plné prostoty, prirodzenej krásy i antiky. Najradšej maľoval v slohu Guida Reniho, ač i ostatních dokonále nasledovať znal.

Stachovič Michal, Poliak, nar. v Krakove 1767, † 1825, najväčší a najslavnejší poľský maliar, ktorý samé historicko-národné, klasické obrazy maľoval.

(Dokončenie nasleduje.)

Struhár.

(Povešť.)

(Pokračovanie.)

IX.

„Nádeji plná jsem vstoupila v svět,
Každá jak mladá duše chvějíc vstoupá;
Seznala jsem však, že ten blaha květ
Na uhnilem jen kořenu se houpá!“

Albina Dvořáková-Mráčková.

„Čože si vykonal u Mikuláša?“

„Temer nič,“ obrátil sa Baltazár k svojej panej. „Nebol by som preca pomyslel, že je natoľko tvrdohlavý.“

„Ja sama uznávam, že je to pre Mikuláša nie malá vec, a keď je to iný, nie Struhár, vysmiala by som ho sama; ale on zaslúži dcéru jakéhokolvek domu.“

„To uznať musíme Mikulášovi; ale čože by mu bolo i z nejakého bohatého panáka, keďby nebola s nim tak šťastná, ako práve so Struhárom?“

„To je tak! Ale v čom dcéra svoje šťastie vidí, to otec považovať môže za nešťastie; lebo on nesúdi podľa srdca.“

„Ale, jako zdá sa mi, Mikuláš radšej bude hľadať na nešťastnú, v slzách a žiaľoch hynúcu dcéru, nežli žeby vyzliekol zo seba prázdnu pýchu.“

„Pravda, že v tomto ohlade i rodič môže popustiť dieťaťu.“

Do svetlice vkročil mládenec, oddávajúc pánovi list s poznamenaním, že ho z dolného dvora doniesli.

Pani zvedave hľadela na manžela, kým lístok čítal.

„Teda preca mali účinok moje slova,“ ozval sa Vladár po prečítaní listu.

„Nuž?“

„Čítaj,“ hovoril a podal jej list.

„No, to je náhly obrat,“ riekla pani po prečítaní lístku.

„Ale čo teraz povie Struhár?“

„Zaraduje sa!“

„Nemyslím,“ pokrútil Baltazár hlavou.

„Veď pravda, že ťažká je to pre neho podmienka. On nezapre svoje presvedčenie a bude sa ešte viac trápiť.“

Vladár zacenkal, a vo dverach zjavil sa mládenec.

„Zajdi pre pána úradníka.“

„Sluha pokorný,“ ozval sa úradník, keď po chvíli dnu vstúpil.

„Jakože ste sa cítili od večera? Či ste netrpli?“ prešiel domový pán k veci hneď po niekoľkých nepatrnejších slovách.

Zpýtaný trochu usmial sa, a nepovedal nič.

„Večera odišiel som od Mikuláša bez toho, žeby som zdolal niečo s nim; ale teraz pred chvíľkou poslal mi list, v ktorom píše, že už prívolí ku všetkému.“

Úradník uprel na hovoriaceho zrak, jakoby mu sdeliť chcel, že dobrý výsledok nečaká.

„On žiada, aby ste sa odriekli svojej národnosti,“ hovoril ďalej Vladár, a podával mu list.

Čierne mrákavy sadly pri týchto slovách na Struhárovo čelo, oči mu zaiskrily, a posúňkom ruky a hlavy vyjadril, že nechce ho čítať.

„Verím vašim slovám, veľkomožný pane!“

„Ešte všetko dobre môže byť pane Struhár,“ riekla tichým hlasom pani.

Tento pokrútil hlavou, a hovoril: „Prečo radšej zjavne nepovie: neprivilím, jako mi takéto rany má zadávať.“

„Nie, pane Struhár! Nie je to žiadne prekrúcanie: skutočne tak mieni, o tom presvedčený som, a mám nádej, že ešte i od tohoto opustí,“ prehováral ho Vladár.

Úradník viacej nehovoril, a o chvíľu zrazil sa zo svetlice.

Keď prišiel domov, hodil sa na pohovku, a pustil prúd svojich nepokojných myšlienok. Myslel, myslel, a vždy väčšie nepokoje zrakadlily sa mu na tváry; čím ďalej, tým väčšie duševne bóje ho morily.

„Tak už len posledný stupeň mnohých prekážok,“ začal konečne hlasom vyjadrovať svoje myšlienky. „Poslední! ale najvyšší, ktorý neprekročím. Ach, keď mi ešte ani láska k národu nepodáva vždy blaženost a spokojnosť,“ a sklonil hlavu na prsia, zatíchnuc na chvíľu. „Milujem Boha nadovšetko, milujem svojho blížneho a v ňom najme môj ná-

rod, vlast a — devu! Ah, jak šťastný mohol som byť, keďby som v stave bol lásku túto zachovať. Ale zpusť sa musím jednej, zpusť lásky k deve, ktorá by ma v stave bola bývala ošťastniť na svete tomto! Oj, nešťastník! Ale, veď čo by som i privolil k Mikulásovej žiadosti; trebars odriekol bych sa pred nim od mojho Slovenstva: v srdci láska k nemu preca nevyhasla by, a tým vytrhol bych tú dobrú dušu z neistoty, a sňal by jej veľiké bremeno utrpenia. Ah, ale nie; nie! Nemôžem tak učiť: to nebolo by dôstojné pre chovanca slovenských škôl. Staň sa čokoľvek. Neprehreším sa natoľkoto oproti mojím Boho- a ľudomilným zásadám.“

Taký duševný boj viedol mladý úradník a Vilma medzitým ani o tom neznala, že kloní sa už otec k nej, a že dal sa do vyjednávania so Struhárom. Ba práve bola tej mienkou, že nič dobrého nemôže už očakávať od neho. I zatriaslo toto citlivými strunami srdca hlbokomyseľnej devy, a odhodlala sa teraz po utratení všetkých nádeji ku kroku, na ktorý predtým ani pomysleť by nebola bývala v stave. Zнала totiž, jak často navštevuje otec blízko ležiace mesto.

Mikuláš ani z ďaleka netušil, čo smýšľa Vilma, a vybral sa bez najmenšieho obávania, jako inokedy, do mesta, aby tam aspoň čiastočne zapomenul na svoje mnohé súženia.

Hneď lepšie cítila sa zarmútená dievčina, keď vyšiel zo dvora otcov vozík; ale preto nebolo pozorovať na rozziálenej tvári najmenší blesk radosti: jej už temer všetko lahostajné bolo. Triasla sa na celom tele, keď pristupovala k svojej dôvernej slúžobnici tým cieľom, aby o nedlho zavolala toho slúbeného povozníka; a keď táto hneď šla vyplniť rozkaz svojej veliteľky, vrátila sa Vilma do svojej izbetky, sadla k stolíku a chcela písať — písať a v známosť uviesť milencovi svojho srdca svoj skutok. Ale darmo brala pero do ruky, marne ho chcela priložiť na papier: ruka zatriasla sa, oko zatemnelo, a nebola v stave zostaviť dakolko slov. A keď videla svoju nesúcosť, opusť chcela od tohoto predsebazatia; ale pomyslenie, v jak veľkej nejistote by nehala jednu osobu, ponúkalo ju k vyvedeniu toho, konečne po premožení svojich slabostí začala písať:

„Pane! Nám už ďalej nemožno v blíz-

kosti jedon druhého trvať, lebo tým istejšie vrhali by sme sa do záhuby, a vystavení by sme boli častým, srdce zožierajúcim bóľom. Už jakolvek, osudu nášmu poddať sa musíme; našim podielom bude i od týchto čies zármutok a ťažké bóle. Ale keď toto kolkotolko ulavovať chceme, za lepšie držím, keď vzdialení budeme jedon od druhého, a z diaľky aspoň rozpomienkami na blahé chvíle vzájomne sprítomňovať sa. — Jako pamiatka nášho rozlúčenia budiž nasledujúce:

„Až se rozplynou ty ráje lásky naší,
V nichž srdci našich mladé sny se vznáší,
Až naděje se naše rozdrťí,
Až z mého vyrván budeš objeti.
Až věčně rozvedou nás hvězdy klamně —
Nezapomeň na mne.“

Až někdy nad krutou rukou svoji,
Níž staré svazky ruše, nové poji —
Devu ti jinou za dost vyvolí,
—————
—————

Nezapomeň na mne.

Až nad mým rovem, v nějž po žití boji
Věčného klesnu spánku ku pokoji,
Tajemným vzdechem větrík zaletí,
Můj obraz v mnohých zbledne paměti,
A nikdo slzu neuroní za mne —
Nezapomeň na mne!“

Odchádzam ku sestre mojej zvečenelej matky. — Vilma.“

Bladla deviná báječná tvár, v oku zahrala slza, a keď vzala do bielej rúčky dopísaný list, chtiac ho ešte zrakom prebehnúť, zakrútila sa slza v oku, a skropila lístoček.

Obava s mnohými nejistotami sriedala sa jej v srdci: tam ohlasovala sa i horúca láska k milencovi, podobne i láska detinská, ktorú, jako dobré, uznanlivé dieťa, v srdci prechovávala. Videla, s čím by bola prinútená i na ďalej zápasiť, jestli zostane v otcovskom dome; presvedčená bola, jak veľmi previniť sa oproti detinským povinnostiam vyvedením svojho predsebazatia: ale marne, — už odhodlaná bola. I šybalá lístok, že ho oddá svojej dôvernici, ktorá ho potom na patricné miesto zanesie.

„Už prišiel povozník; niet času na váhanie; — nech sa vám páci,“ riekla dnu vstúpivšia chyžná.

Panna striasla sa pri týchto slovách, bojazlive obzrela sa vokol seba, i zamyslela sa.

„Prosím.“ pristúpila k nej chyžná, „bude čas, aby povynášala som na voz batožinu.“

Slečna pozrela na ňu, a o chvíľku pohybom ruky dala jej na známosť, žeby to urobila.

„Už je všetko prichystané,“ riekla služka po chvíli.

„Mám ísť?“ odznelo z deviných bladych perí, a nemo oznámila chyžnej, aby ju pristrojila k ceste. A keď toto vykonané bolo, poobzerala sa ešte po svojej izbetke, poobzerala sa po celom kaštieli a dvore — a vysadla na vozík, ktorý hneď pohol sa zaračotal a zanechal dvor.

Mikulášov kaštieľ, jako známo, leží na dolnom konci, odkiaľ nebolo vidno do dediny; keď prejde sa ale s dakolko sto krokov poníže, poznovu je krásny výhľad na dedinku, zjavja sa oku jednoduché domy dedinčanov, zjaví sa i Baltazárov kaštieľ. Vilma, keď sem došiel vozík, zpomätala sa, obrátila hlavu a nazrela ešte raz do svojej rodnej dedinky; ale nevydržala dlho, lebo jaknáhle uzrela horní kaštieľ a blízko neho bývanie úradníkov, obnovily sa blahé i neblahé rozpomienky v zarmútenej duši, pri čom odvrátila hlavu a prosebným hlasom poručila vozkovi, aby aspoň za chvíľku rýchlejšie hnal.

Ale marné bolo devine namáhanie, vypudíť z duše neblahé rozpomienky, keď ju všetko len na ne upomínalo.

Deň chýlil sa ku sklonku. Ona nie bez potešenia pozorovala, jak ďaleko vzdialila sa už od toho miesta, odkiaľ vypúdilo ju veľiké nešťastie. Keď pozrela na západnú stranu obzoru, keď ligotavé zlatočervené pruhy už o zapadnutí slnka svedčily, pery jej mimovolne zašeptaly:

„Zapadalo slnko
Za sinavým mrakom,
Sprevádzala ho ta
Deva smutným zrakom.“

Noc nato nasledujúcu ztrávila v jednoduchej krčme najbližšej dediny, kde, jako neobyčajný hosť, obrátila na seba pozornosť krčmárkinu, ktorá ju všemožne hľadela opatriť. A na opustení devu to účinkovalo.

„Keď cez mladý život žialu chmúry letia,“ vzdychla si, keď ráno do vozíka sadala, pri čom ale spozorovala, že ľahšie jej je o niečo okolo srdca, nežli včerajšieho dňa.

Vozík uháňal a pomali míňal sa i čas. Asi po štyrhodinnej ceste zjavily sa jej pred očima strážnické domce vedľa železničnej cesty, a hneď nato mestečko, blízko nehož nachodila sa železničná stanica, kam obrátiť sa poručila povozníkovi. A tu sotva usporiadala svoje veci, už musela sadnúť na železnicu, a zanechať svojho vozku, obyvateľa dedinky, z ktorej ju vypúdila nemilosrdná ruka osudu. Teraz by ubohú devu zas väčšia úzkostlivosť bola opanovala, keďby jej rozličnosť cestovateľov, a jich miešané shovory kolko-tolko neboly pretrhly beh trudných myšlienok. A ona i tu obracala na seba pozornosť pre patrný zármutok, rozliaty po bladej tvári, ktorý jej utajiť nebolo možno.

Na najbližšej stanici zosadla i dala sa zaviesť do blízkej dedinky.

„Ah, dieťa moje!“ ponáhľala sa obstaraná pani na dvor, keď už oknom bola uzrela do dvora vchádzajúcu sestrinu dcéru.

Vilma ľúbala tetuškinu ruky, potom ju láskave objala, a srdcebnými bozky jej obsypala uradovanú tvár.

„Prichádzam bez toho, žeby som vám bola predbežne na známosť dala, drahá tetuška,“ riekla deva.

„Len keď si tu,“ radostne vyslovila naradovaná pani, a viedla ju do izieb.

Vilma usilovala sa, aby aspoň teraz z počiatku utajila svoje bóle; ale nešlo jej to, a presvedčila sa, že nie je v stave tak hovoriť, jakoby to pri takomto vzhliadaní inokedy bola bývala, čo pozornosti zkušenej panej tiež neušlo.

„Ale pre Boha, veď ja od veľkej radosti ani nebadám tvoj stav,“ začala prestrašená.

Vilma miesto odpovede pozdvihla k nej žialom zaplavené oči.

„Čože sa ti stalo? hovor, dieťa moje!“
„Ráče troštička poshoveť,“ pritúlila sa táto k starostlivej panej.

„Hovor len Vilmuška.“

Táto mlčala a poznovu uprela na prestrašenú paniu pohľad, ktorým povedať chcela, že nemôže rozprávať.

„Len jako mohol mať pokojného okamženia ten otec, keď videl, že takto vädneš!? Oj, moja drahá sestra, kdeže si sa podela?!“

Vilmou zatriasly tieto slová, a s plačom

padla okolo hrdla sestre svojej nezapomenuteľnej matky.

„Bože môj, viem že ti ťažko hneď teraz vyprávať tvoje srdce zozierajúcu vec; ale aspoň slovom, dvoma doprav ma o niečom, lebo ináč neznám, čo stane sa so mnou od veľikej nejistoty a mnohých obáv.“

Vilma sklonila hlavu na tetkine nádra, rakou ale pritisla svoje srdce.

„Dieta moje, zdúver sa mi; veď som ti ja teraz matkou.“

„Láska . . . láska,“ začala tichým hlasom, a v povedomí, že toto nešťastie nezapríčinila svojou vinou, alebo svojim neslušným jednaním, vztýčila sa na svojom sedení, a pokračovala: „Láska, ktorá iných obyčajne blažiť zvykla, spravila ma nešťastnou, a vypudila ma z otcovského domu.“

Pri slyšaní týchto slov starostlivú paniu nedobré predtuchy ešte väčšmi znepokojily, a temer omráčená ostala.

„Teraz necítim sa dosť mocnou, drahá tetuška. Prosím ťa, maj dosť na tom, keď ti poviem, že nešťastnú dcéru vychovala tvoja sestra, moja drahá matka.“

Starostlivá pani ostala celkom bez seba, a nepobádala Vilmu k ďalšiemu vyprávaniu, chcúc jej dopriať chvíľky k odpočínutiu po neprijemnosťach cesty.

Konečne upokojila sa aspoň čiastočne rozzielená deva u boku tak dobrej, tak šľachetnej osoby, jako bola jej matkina sestra, a chcúc ju ujistiť o svojom stave, vyrozprávala jej všetky svoje osudy od Struhárovho príchodu do Hanzkova až po dnešný deň.

„Dost usilovala som sa otcovu vôľu vyplniť, ale nebola som v stave, čo je pre mňa najväčšie nešťastie,“ pokračovala dievčina.

„Nemala si sa toľko moriť, dieťa moje. Veď si temer na nepoznanie! Kdeže sú ruže z líc? kde bystrý pohľad? — Ach, nuž a keďby si ešte i na ďalej bola u otca zostala?“

„Oj, ja som nešťastné dieťa!“ vzdychla dievčina.

„Nieže tak, Vilmuška moja, nie!“

„Ja už ináč nemôžem; pre mňa je už všetko ztratené; srdce rozkrvácené, na ňom nezahojiteľné rany; a preto zvolím si tichý, od sveta utiahnutý život.“

„Čo to myslíš?“

Vilma zastala pred ňou, položila obe

rúčky na nádra, oči sklopila, a súcít budiacim hlasom vyriekla:

„Jestli nechcem novým a novým ranám vystaviť svoje srdce, musím sa odtiahnuť od sveta.“

„Nieže tak, nie!“

„Oj, vyslyš srdečnú prosbu moju, drahá tetuška. Vykáž mi pokojnú izbicku, kde bývať budem, jako v ráji!“

„Ale dieťa moje, načo by si sa odťahovala od sveta, veď si tak mladá, tak lúbezná, tak dobrá. Jestli ti ale vôľa, odô mňa nepôjdeš: čo je moje, to bude i tvoje. Či si spokojná?“

„Oj, tetka moja drahá,“ hodila sa jej okolo krku.

X.

„Jak ty nepohneš krydiama sa k letu — Beda národu, beda bude svetu!“

Dr. J. M. Hurban.

V nevelkej svetličke sedí mužská osoba. Z jej tváre a postavy zrejme je, že sotva preletela jej nad hlavou prvá doba mladosti. A čo to teda znamená, keď človek žiali v radostiplných dňoch mladého veku, kde starosti, trampoty a nepokoje odstraňujú ružové nádeje? Čo to znamená, keď nad mladým životom zavisnú ťažké mrákavy? Čo to znamená, keď v mladosti miesto ružových líc bladosť a bôle prekvitajú; keď oko, ktoré malo by oheň a blesky sypať, zármutkom je zatiahnuté? Oj, to je smutná vec a veľké nešťastie! . . . Ale čo pohlo mládenca k tomuto, čo zapríčinilo jeho nešťastie? Kto je ten junoš?

Je to — — Struhár!

Sedí. I vstane a nepokojne prejde sa po izbe; i zase zastane a myslí, dumá, chcúc sa rozhodnúť vo svojej záležitosti.

„Či ináč už nemôže byť? či padnúť musím a stať sa najväčším nešťastníkom?“ vzdychá i sadá si ku stolíku.

Už mal pred sebou papier, už chcel položiť pero; ale zatriasla sa v ňom mladistvá duša a začala mu výčitky robiť. I vstal i durným krokom chodil sem tam izbou jako zúfalec.

Večer sa priblížil. A tu odrazu vytrhnutý bol zo svojho nepokojného rozjímania známym hlasom, ktorý zaslúchol spolu s matki-

ným na dvore. Chcel už v úsrety vyjsť prichádzajúcemu; i roztvorily sa dvere, a dnu vstúpil — Brezovský.

„Vítam Ťa,“ vyslovil Struhár takým zvučným, veselost vyjadrujúcim hlasom, jaký už dlhé časy neodznel z jeho úst; i padli verní priatelia jeden druhému okolo krku.

„Jakože sa mi máš, Milko môj? Ale jak dvor, tak vystrojenie izby nesvedčí o nejakej biede. Ale brat môj, celou cestou rozmýšľal som, jako Ťa vykarhám; keď mi neprijdeš v úsrety. Veď som ti snáď dobre udal v liste kedy ma čakať máš?“

„Odpusť, bračok —“

„Nuž, čože?“

„Keď človeka —“

„Ale, pre Boha, či je taký ten život ľudský?“

Keď Brezovický lepšie prizre sa priateľovi svojmu pri týchto slovách, nebolo by mu ušlo jeho pozornosti, jak veľmi dotkly sa ho tieto slová.

„Nuž?“ vyslovil Struhár núteným úsmevom. —

„Pozri na mňa, jako ihrajú vo mne žilky, a ty? Ty nie si na — poznanie.“

„Musí dobrý byť ten viedeňský život.“

„Dobrá, jak dobrý; ale preborí sa človek i cez múry: či by to bola psota, nedostatok alebo zaslepencami nastrojená nepravosť. Ale ty, prosím Ťa, bol si nemocný?“

Zpýtaný nemo pokrútil hlavou.

„Či už nepovažuješ náš priateľský sväzok za tak tuhý, jako pred dvoma rokami?“

„Oj, Janko môj?“ vyslovil a nadšene stisol priateľovu ruku.

„Neviem, čo si mám myslieť.“

„Práve jediným potešením mi je naše priateľstvo.“

„Pre Boha, čo je to?“

„Upokoj sa, brat môj; dozvieš sa o všetkom.“

Brezovský, jako dobrý priateľ, veľmi znepokojený ostal Struhárovými slovami a jeho držaním sa. Tešil sa v duchu nie len cestou, lež ešte od tých čias, čo predsavzal si túto návštevu; tešil sa okamženiu a hodinke, ktorú ztrávi so svojim najmilším priateľom: a tu hľa, jaká zmena!

Struhár mlčal, mlčal i jeho hosť, ktorý takmer ohromený bol. Sem siahajúcimi otáz-

kami nechcel búriť Struhára; i začal spomínať svoju cestu, svoj život vo Viedni, pričom ale neprestal rozjímať o stave svojho priateľa.

Jak pri večeri, tak i celý večer chcel byť hosť podľa svojej obyčaje veselým; ale keď len pozrel na Struhára, už mu mizla veselost a stával sa zamysleným.

Potom pozde večer, keď zamlčali sa už dosť, a kolko-tolko i nahovorili, pristúpil bližšie Milko k svojmu priateľovi, k svojmu vzácnemu hostovi, a začal hovoriť.

„Brat môj, náš shovor koncom poslednieho roku na gymnasiume večne pamätným mi ostane. Či potešiteľné a či k zúfaniu privádzajúce chvíle bude budiť pre mňa rozpomienka na ten večer, to neviem; ale myslím, že potešiteľné sotva.“

Brezovského prekvapenie, vzdor tomu, že už pripravený bol na niečo podobného, bolo veľké pri týchto slovách, a čoby snáď bol vládol smysliami štyroch ľudí, v tomto okamžení, všetky by bol k hovoriacemu obrátil.

„Brat môj, Janko môj!“ pokračoval Struhár, „ja padol som a nehoden som tvojho priateľstva, nehoden som, žebyš ma viacej priateľom pomenoval.“

Brezovský celkom ustrnul.

„Oj, brat môj drahý, kebys nebol dnes prišiel, bol bych zahynul — pre národ!“

„Čo sa stalo?“

„Zapúď od seba takéhoto paducha, zapúď! Ja zapreť chcel som národ svoj.“

„Mierni a upokoj sa, Milko môj!“

„Dobre máš, keď ma ani počúvať nechceš.“

„Nieže tak, brat môj, práve chcem Ťa počúvať; ale pokojnou myslou a pri pokoji duše rozprávaj.“

„Pokojná myseľ? pokoj duše? ja to už nepoznám! Dávno zašly tie chvíle, keď som bol tak šťastným.“

„A čo Ťa priviedlo k tomuto?“

„Čo ma priviedlo k tomuto?“ tázal sa zadumený. „Brat môj, láska ma priviedla k tomuto, láska učinila ma na najvyšš nešťastným. Zahorel som horúcou láskou k dcére tunajšieho pána, Mikuláša Vladára, a bol som šťastný, kým prebývala v mojich niadrach láska k národu, a láska k deve; ale toto dlho netrvalo, lebo musel som voliť z týchto dvoch: pridržať sa lásky k národu a odreknúť

sa lásky k dievčine, alebo zachovať túto posledniu, a zapreť — národ. Brat môj! predstavíš si, jaké bolo moje polozenie, keď prišiel som k sebe, a ešte prv, než nútený som bol, vypúdiť som chcel zo srdca každý cit, z mysle každú myšlienku, ktorá týkala sa lásky k deve. A toto trvalo dlhší čas; dlhší čas vyhábal som jej, umŕtvoval som svoje city, tak rečeno bičoval som sa: a preca marne — láska moja ešte väčšmi rozmáhala sa.“

Brezovský pozorne načúval.

„Keď žiadal potom jej otec, abych odstúpil od nej, videl som nemožnosť toho, pri čom ale neprestával som sa trýzniť a zkušovať sa: ale bolo marne.“

„Lutujem ťa,“ uprel Janko na neho súcitu a sústrasti plný zrak.

„Ona tiež tie isté boje musela v duši podstúpiť, a tiež len k tomu presvedčeniu prišla: alebo zhnúť alebo ostáť pri tomto. A otec, keď videl, že žiadnymi možnými prosiedkami nie je v stave roztrhať naše sväzky, slúbil mi jej ruku, jestli odreknem sa — mojho národa.“

„To je veľa!“

„Oh, bratku! nie som ti v stave vyjadriť moje bóle. Išlo mi do zúfania! Dost usiloval som sa zmužiť sa; videl som ale veľkú nemožnosť; i presvedčený som, že keď ona toľko netrpí, v stave som premôcť sa; ale jakonáhle pripomnel som si jej polozenie, zhrozil som sa, a chcúc ju od hynutia a zúfania oratovať, odhodlal som sa k hroznému kroku.“

Brezovský načúval hľadiac zadumeno pred seba.

„Ale hrozím sa, trasie sa mi mladistvá duša nad takým previnením! Oj, zapreť chcel som — národ!“

„Práve dnes písať chcel som môjmu pánovi, abych mu sdělil, že už spravím podľa vôle Mikulášovej.“

Zamračila sa verného priateľova a pevného národovca tvár pri týchto slovách Struhárovych, a nemo pokrútil hlavou.

„Stálo to veľký boj, no nebudem zrazený pre národ!“ preriekol odhodlane po chvíli. „A sľubujem tu pred tebou a pred Hospodinovou tvárou: že keď najdem nit, ktorá vyviedla by ma z tohoto labyrintu lá-

sky, budem hľadeť odpokutovať svoje previnenie, a s telom i dušou národu žiť.“

„Tak pomáhaj ti Pán Bôh!“ riekol slavnostne Brezovský.

I vkročila do svetlice Vilmina dovernica, a Struhárovi, ktorý nemalo ostáť zarazený, podala list.

Brezovský s pozornosťou sprevádzal pohyby svojho priateľa, ktorého tvár pri čítaní listu čím ďalej, tým väčšmi menila farby.

„Teda nemohla ďalej snášať toľké utrpenia? Ah, či nemohol som prv znať o tomto kroku?!“

„Čo je to, Milko?“

„Ubohá, chcela predísť útrpnostiam, a možno, že týmto spôsobom nie menej bude trpeť.“

Brezovský zvedave uprel na neho zrak.

„Čítaj, a presvedčíš sa, že ťažko bolo mi roztrhať spojivo, ktoré viazalo ma k nej. Čítaj a presvedčíš sa o veľkosti jej ducha!“

Brezovský prebehol ho zrakom, i útrpne pozrel na nešťastného zalúbencu.

„No, nie som polutovania hodný?“

Zpýtaný miesto odpovede ešte raz uprel zrak na lístok, a začal čítať z citovanej básničky poslednie slová:

„Můj obraz v mnohých zbledne paměti,

A nikdo slzu neuroní za mne —

Nezapomeň na mne!“

„Oj, dovoľ, priateľ môj!“ a vezmúc mu ho z ruky, začal Struhár písať pod Vilmine meno:

„Ty lúčiš sa — mdle sa mi hlava kloní;

Jako keď kvetu sluka hasne blesk.

Ty lúčiš sa — oko mi slzy roní,

A srdce bóľny, bóľny sviera stek.“

Brezovický, stojac nad nim, čítal každé slovo, jaknáhle z pera vyšlo, i zamyslel sa nad fantastickým stavom svojho priateľa, ktorému v srdci ustavične krížlovaly sa city.

I nastalo z oboch strán mlčanie.

„Toto by dosť príležité bolo k odvolaniu sľubu; ale neviem jej úplné rozhodnutie sa, neviem jako ona mieni.“

Brezovský zasmušile načúval.

„Veď mi odvolanie už dosť málo pomôže — — škvrna nedá sa už napraviť,“ vylúdilo sa z rozorvanej duše nešťastníka pokanie činiaceho.

Brezovský zamysleno chodil po izbe, upierajúc chvíľami na nešťastného priateľa zrak.

Pri takomto shovore mŕňal sa večer a približovala sa pozdňia nočná doba.

„Odpusť, bratu, že tak dlho zdržal som ťa hore,“ preriekol Struhár, keď zпамätal sa, jak ďaleko je od večera. „Ty prišiel si z cesty: potrebuješ odpočinitia,“ lapil hosta za ruku, a viedol ho do osobytnej izbetke ku posteli.

Sám vráťac sa do svojej izby, sadol k stolíku, hlavu pravou rukou podoprel, a pustil prúd svojho obyčajného dumania. I napísal hore spomenuté verše do listu, i odobral sa nim od svojej — Vilmi na veky.

Konečne vyhasol svetlo, chcējúc vo sne uspokojenie naleznúť. Ale keď niadra nepokoje búra, hlavou starosti zatriasajú, nie je dopriato človeku ani pokojného sna: s čím ide do postele, s tým ju opúšťa, a bóle, ktoré svieraly srdce večer, neuemšia sa ani s vychodom slnka.

Sotvá zapalila sa prvá zora na východe, už opustil i Struhár, miesto odpočívania a v náhlosti oblečúc sa, vstúpil do izby, v než jeho host ešte v spánku pohrúžený odpočíval.

Zastal priateľ nad spiacim súdruhom, a díval sa na jeho pokojnú tvár, chcējúc i seba kolko-tolko upokojiť nad jeho pokojným stavom, a z jeho šťastia uprimne radovať sa.

Ale nešlo to dlho, lebo už v druhom okamžení zvlnila sa mu duša, a zazneli citlivé, bolavé struny srdca. Videl on znepokojený pokojne odpočívajúceho priateľa, a ožily mu v pamäti predošlé časy, kde spolu žijúc, šťastnými jích robily mládenecké ideále a horúca láska k národu. I zhrozil sa, keď nechtiac porovnal svoju prítomnosť s predošlosťou, a zatrepotalo mu srdce — ale nie radosťou — a oko ovlažila slza. I uprel ešte raz zrak na neho, opustil izbetku.

„On šťastný!“ začal k sebe hovoriť, keď

podľa obyčaja sadol k svojmu stolíku. „Šťastným ho robí láska k národu — a mňa? On i teraz sníva snáď o národe — a ja?! Bože! ja rozorvaný, zúfaniu vystavený! Oj, jak ťažké je to, keď previnenie oproti národu páli svedomie a prerýva srdce! No, odteraz žít idem — národu! . . .“

O krátky čas otvorily sa dvere, a dnu vstúpil Brezovský. Na tvári jeho hral si mierny mládenecký zápaľ, a oči, na ktorých znak sna ešte poznať bolo, pokojne obrátil k Struhárovi.

„Čo si ešte nespal?“ pýtal sa ho tento pokojne.

„Dost toho bolo. Ale ty už dávno musíš hore byť.“

„Nie tak dávno,“ odvetil tento, a host nechcel mu viacej na nočnú spánok narážajúcich otázok predložiť, vediač, jaké môžu bývať jeho noci.

„Veliký je môj zármutok, brat môj drahý, vrstovník môj najmilší, že nenasiel som ťa šťastného,“ začal dobrý priateľ pri lúčení. „Keby som v stave bol navrátiť prvotný pokojný stav tvojej duše, hotový bych bol čokolvek podujaf. Ale darmo, nemožno je, — neviem ti ani len dobrej rady dať.“

Struhár tak horúce, takým súcitom objal druhu svojich šťastných časov, že tento zapomnel, že je v objatí nešťastného priateľa, a myslel si, že je to objatie v najlepšom, najbľazenejšom položení nachodiaceho sa súdruha.

A Struhár bol šťastný!

„Bolí ma, že som ťa zarmútil,“ začal Struhár, keď vypustil tamtoho z objatia. „No, minulo sa moje nešťastie s tvojim príchodom ku mne! Ja budem šťastný — budem žít jedine národu!! . . .“

„Tak ti Pán Bôh pomáhaj!“ vyvolal nadšene Brezovský i poberal sa k odchodu.

(Dokončenie nasleduje.)

Literárne, umelecko-vzdelanostné dopisy.

Baňská Bystrica. (Pomník Sládkovičov!). — „Čítací spolok v Radvani“ vyvolil z kola svojho, poverenictvo k tomu cieľu:

aby z jednej strany hrob národného nášho básnika Andreja Sládkoviča v opateru svoju vzalo, z druhej strany ale k postaveniu mu

dôstojného náhrobníku potrebné prípravy a tak predovšetkým k zapraveniu spojených s tým nákladov peňažitú sbierku zaviedlo.

Spomenuté povereníctvo k uskutočneniu úlohy tejto prikráčujúce, týmto sa verejne prihlasuje popredne k celému národu slovenskému, bo blavne jeho povinnosťou je: uctiť si pamiatku vedomcov a umelcov svojich, ktorí jako svieca trovením seba iným svieciaciu svietili národom k cestám lepšej budúcnosti. Prihlasuje sa ale i ku všetkým dušiam šlachetným, jimžto milá je vďakou ovenčená pamiatka zvečnelých veľduchov na poli vied a krásneho umenia u ktoréhokolvek národa sa preslávivších; a prihlasuje sa s tým uctivým vyzvaním, aby dla síl svojich k cieľu tomuto podporou láskave prispieť ráčili.

Spolu oznamuje povereníctvo: že takýmto činom sobrane príspevky bez odkladu do sporiteľne na súrokovanie uloží, takové každého 1/4 roku v novinách v známosť uvedie a účty každoročne slav. Správe „Mat. Slovenskej“ k preskúmaniu predostre a po jejích preskúmaní takže v novinách uverejní.

Peniaze prosí povereníctvo na nizedolozneného predsedu (p. p. C. Bystrica, Besztercebánya, Neusohl) upraviť, poznamenávajúc: že summy, pri ktorých vela mieň značiť treba, poštovou poukážkou najpríhodnejšie odoslať môžu.

Ďalšie kroky, ktoré k vyvedeniu úlohy tejto činiť za potrebné uzná povereníctvo, nielen že širšiemu obecenstvu v známosť uvádzať bude, ale i každú na vec sa vzťahujúcu dobre mienenú radu ochotne príjme a v uváženie vezme.

Eudoviť Turzo,
predseda povereníctva.

Požoň dňa 11. nov. 1872. („Naprej“ a „Salaš“). — Darmo je, Požoň bol od jakživa a i zostane dávnou kolískou genia slovenského starostlivým hniezdom orlov, z ktorého jich nevypúdil Árpád, nie Košut, nie Bach, ani Beust, i nevyplenia jich už viac ani budúce veky! Tu sfa meteory na strach „vragam“ ziaujú sa: duch Kollárov a Štúrov, ktorí obživujú a družia sa v mohutný celok, živý to pomník zásad jejích, všetko čo sa honosí menom slovenským a slovanským.

S Devínom zdala sa k celkovitému západu kloniť sa sláva Slovenska, ale s Deví-

nom i povstáva; bo z bezvýsledného opakovania rumov týchto precitnuvšie potomstvo prítomného storočia sostupovalo sa vždy v určitejšie družstvá. Tak rozbil tu stán svoj i spolok „Naprej“ a zarazil mocné korene na tejto pôde zmáčanej krvou pradedov v „Morho“ oslávených a pod Svätoplukovičmi padlých, a sice v minulom desaťročí — r. 1868 19. oktobra s odznakami pera a meča na kríž, a s heslom: „Napred!“ Napredovať, kriesiť národný život a pomáhať mu na novoopanovanej postati zase na pevné nohy, je snahou „Naprejákov.“ Junácky to poduik! A Bôh dá, že sa nemine so želaným výsledkom vzdor tomu, že málo nás. No, My sme sami verní, a „Naprej“ mocne stojí, i dokazuje zo dňa na deň súcosť a života schopnosť svoju; lebo veď zdravými zásadami vedený, a odobreným smerom sleduje vznešené ciele rázu čisto-národného. I pochopil podmienku jestvovania svojho spolok náš, a ocenovaním životnej otázky vážna snaha zaujala mysle i ducha nášho. Predmet túžob našich je, zahrnúť a dla možnosti i vyčerpať celé universum slovenského studiuma. A cestu k tomu vyznačili sme si, menuje sa: vytrvalosť a bratská podpora v živote i práci. — Pri takýchto podmienkach teda ani nemôže vystáť utešený rozvoj duševno-hmotných podnikov našich, jako to nasledujúcimi dátami dokážeme.

Čo nedoviedla a snaď i zameškala prvodoba sriadujúceho sa spolku nášho, to sme doplnili predošlého roku a pritom i značne pokročili napred. Poučné shromaždenia vydržovali sa, týždenne raz. Svobodná ústna, čo sa i teraz deje, prednáška pokročilejších údov o slovanských litáraturach, dejepise, o právnických a iných otázkach spoločenských pútajú a milo bavia i povzbudzujú súdruhov k pilnovaniu; tak tiež i riadne prinášané písomné práce, z ktorých podarenejšie zasiela spolok cieľom uverejnenia pod tlač. Hlavným ale zdrojom sebazvdelávania nášho sú knihy a časopisy v dostatočnom počte po ruke nám stojace. Veď jedine predošlého roku nadobuduli sme si vyše 70 kusov vedeckých a poučno-zábavných spisov nie len slovanských, ale i inozazyčných, z čiastky zo spolkovkej pokladnice, zvätsa ale z dobrotivých rúk láskavých darcov a štedrých podporovateľov spolku nášho. Máme v knihovni i značný počet práv-

nických, na tunajšej akademii predpísaných kníh, ktoré pre vysokú cenu svoju jednotlivcami len ťažko nadobývateľné užívajú údovia za miernú náhradu pre dobro pokladnice. Takýmto spôsobom sa jim študovanie značne obľahčuje a cieľ spolku napomáha. Podobne i časopisy zaujímajú v samovzdelávacích prosriedkoch našich takmer rozhodnú prednosť, a výdatne slúžia k šíreniu názorov a ideí našich o všeslovanských pomeroch politických, literárnych, národnohospodárskych a spoločenských. Tým cieľom držali sme si z vlastnej pokladnice: „Národ. Noviny,“ „Pokrok,“ „Ost und Vest,“ „Obec,“ „Orla,“ „Dennicu,“ „Raráška,“ „Ježibabu,“ a tohoto roku ešte i „Slov. Noviny“ a „Slaviansky mír,“ poslednie dva bezplatne dochodia. Predošlého roku mali sme 105 zl. 71 1/2 kr. príjmov, a týmto prímerane 96 zl. 36 kr. výdavkov; — z týchto 46 zl. na pomníky a podporu „Matice“ a V. Revúckej budovy gymnásialnej sme obetovali. Teraz sme kus obmedzení pre malý počet riad. údov spolkových. Rozišli sa nám dajední Naprejší po chlebovej postati, hnaní žitia nevolou, aby nahradili dnes nadmier zdražené študovanie súkromnou pilnosťou doma; iní ale ochabliči slabušskí utahujú sa za pec netečnosti! Nás vždy spolu drží a vedie tá istá idea, čo dosiaľ. a tá samá pracovitost' i obetovavost', ač poslednie už nie tak rozmerným a výdatným spôsobom, jak prv. Pracujeme, čítame i obetujeme i teraz hrivničku na oltár vedy a vďačnej rozpomienky! Tak podobne zrastá i naša knihoven' a časopisy sa nám ešte vždy množia.

A „Dennica“ nedochodí! Kedyže zanikla za čierne mrákavy osudu? Veď tak jasne počala svietiť, a už zahasla?! Už máme zase len jedon poučno-zábavný časopis, bystrého „Orla.“ Ale aspoň ten i lieta smelým čelom, a na mohutných krydlách vznáša sa nad nízkou pozemskost', kam i nás sebou vábi a unáša. Len sa povznes mládež naša tiež i ty do tých výšin rajských aspoň zápalom nadšenia, keď tá hmota k hrude púta. Sledujte, bratia moji, zrakom ducha „Orla“ nášho, a prácou i peňazitými príspevkami podporujte let jeho, aby keď je sám, bol i obrom nedostiziteľným. Veď už lacnejší časopis tohoto druhu nemôžu ani kramárski nemci vydávať, a sl. redakcia znížením predplatkov (na 2 zl. pre mládež!)

umožňuje odberanie i žiakom, aby jim takto prístupným urobila zanimavý a bohatý obsah jeho. Študentstvo naše, brať moja drahá, predplácajte si teda „Orla,“ a neopovrhujte obetou jakú vám redactia prináša! —

Lež hľa, jako ma to zaviedlo na kus od predlohy mojej, k jež doplneniu by som mal ešte nastieniť náš „Salaš.“ A držím to tým za neodbitnejšie, ponevác mala verejnosť naša posial celkom mylny pochop o ňom, a nasledovne i neprajnú mienku chovala oproti neviniatku tomuto. Posial sa nazdávali nezasvätení v pomery, že to zlopovestná „bursacká trink- a či saufgelage!“ Jako možno o odchovancoch Revúce a vôbec o slovenských mladencoch a k tomu „Naprejkoch“ také dačo predpokladať?!

Čo je teda náš „Salaš“? „Salaš“ je „Naprej“ v širšom zmysle; s volnejšími pravidlami a svobodnejším pohýbovaním sa rozmnožených údov; je veselé družstvo, ktoré do usmevavého kola svojho prijíma i Nenaprejkov, t. j. čestných „valachov.“ Takto pristrojíme si i týmto príjemný večer, vysperkovaný jarým spevom a zábavným rečením najviac v podobe prípitkov.

A na tento spôsob stáva sa sblíženie a sbratrenie v najširšom kruhu medzi tu žijúcimi Slovanmi. Mnohí v „Salaši“ pripravujú sa pre „Naprej,“ keď jim tam poskytujeme príležitosť, aby sa obznámili s duchom našim, našimi zvyky a vlastnosťami spoločenskými. Tak „Naprej“ zariaďuje „Salaš,“ a z tohoto doplňuje sa i obživuje tamten. Ony majú i cieľ temer spoločný, jednoduchý doplňujúci a podporujúci, bo my spolkové podniky začasto prenášame na pole „salašovania,“ keď sa forma tohoto zjavuje, — pravda emancipovaná z nemeckej šablony, — jako najprihodnejšia k zasväteniu dajedných príležitostných slavností národných; na pr. každoročne 6. júna pamiatka „Memorandum-“a, výročitý deň založenia spolku „Naprej“ 19. októbra, a dva —tri obligatné kommersy. Tu si potom začelieme, zanôtime, i rozveselíme sa a to i tu zaskočíme si náš „odzemok,“ Srbi zase svoje „kolo.“

Nuž súdte, či „Salaš“ náš nemá zásluhu veľkú o rozvoj spoločenského života požoňských Slovanov! A práve na „Salaši“ zrodila sa myšlienka konečného a celkovitého spol-

čenia sa všetkých vrstiev žilvu slovanského, a posledný dňa 9. novembra t. r. vydržiavaný „Salaš“ hodne potiskol do popredia záležitosť mnohosľubnej „Besedy“ slovanskej v Požoni.

Hlavní ale účel a koruna všetkých slavností „Salašových“ bola predošlého roku a je i teraz zavádzanie (zvlášte v roku minulom výnosných) k cieľom pietnym a dobročinným. Dňa 9. nov. zaviedli sme malú krajiariarovú zbierku na pomníky Štúrov a Sládkovičov. —

No, či by to nebolo dobre, keby si mládež naša na všetkých aspoň vyšších ústavoch takto skromne „zasalašovala“ a pri kolovaní posvätnéj „bakalajky“ zavádzala krajiariarové príspevky tým spôsobom, ako my v Požoni?! Na zdar!

Naprejak a valach Igor.

Baňská Štiavnica, dňa 13. nov. — Smutné udalosti vidíme na poli literatúry slovenskej. Ach Bože, niet Palárika, niet Kalinčáka, niet Sládkoviča, ktorý z tmavého hrobu k vám volá: Učte sa mládež! nové časy staly. Učte sa, cvičte! — bo vymrú poeti, beda nám v hrobe, otcom — nemých detí! A my, nádej národa, my umkám zasvätení mláďenci zakladáme nedbanlivo ruky, neslyšíme ten hlas, nechceme „učiť sa,“ čo i „mrú poeti,“ i nepodporujeme žijúcich otcov, súc „nemými deťmi.“ Či to voľzy tak má byť? Hľa „Dennica,“ priateľ a radca mládeže

Dennica; priateľ, radca mládeže, od samej mládeže nehodne zaznaná prinútená je utiahnuť sa z poľa blahonosnej činnosti. A či je s bystrým „Orlom“ inak? Či sa druzíme okolo neho? Či let jeho unáša nás v svety vidín? Či, bohužiaľ i od tohto nebočíme?! . . . A či to nenie zrada? Na taký pád, verte mi bratia, daromné je krvopotné namáhania sa našich otcov, keď nevďační synovia nohami zašliapu semä, zasiat s takou pečlivosťou. Pozor, ešte žije to porekadlo: Jak si nepomáhaš sám, ani Bôh ti nepomôže.“ Pečené holuby do úst nepadajú. Asnaď niet v mládeži dostatočných síl? Nože sa poobzerajme máličko. — Práve naša junač je vo školách najusilovnejšia, najsúcejšia; zato ale nechce žiadneho časopisu, kdežto naším susedom Maďarom veru nechýba. Že nás je málo, nie pravda; toho sa nemáme čo ľakať. Postavme sa len v jodon tábor a preukážeme svetu, že

nie len jedon časopis by sme si mohli udržať. „Dennica“ padla našou vinou! . . . : No darmo je, čo sa stalo, viac sa neodstane. Príležitosť túto ale nemôžem pustiť nepoužitú, domrzievajúc sa, že z rumov našej „Dennice“ k vám zamerané slová a prosby moje tým snadnejšie budú si kliesniť cestu do vašich viem, citlivých srdc. Keď sa stalo, stalo sa: je to ale pre nás haňba. Preto pre pamiatku našich slavných neunavných otcov, pre odplatu teraz žijúcich vodcov, pre hrozný výrok súdu, ktorýby asnaď raz na nás, jako nedbalých — od našich potomkov vyneseny bol, vyzývam, prosím vás, *nedajte hliviť literatúre našej!*

Z 10. čísla „Orla“ dozvedel som sa, že p. redaktor časopis svoj študujúcej mládeži za 2 zl. hotový je odosielať. Uznajme, že mnohí z nás toľko prefajčí a prehajdáka takmer za jedon, za dva týdne, kdežto za to môže sa chlúbiť s jedným celým ročníkom časopisu, s ktorým obecnstvo naše v úplnej miere spokojné byť môže, a i je. Avšak načo chvály: my pod Sytnom žijúca slov. mládež zaopatrite si ho všetci; no zaopatrite si ho i vy všetci, bratia tatranskí, rozídení po vzdelávacích ústavoch časopis ten, a on bude za seba hovoriť.

Myslím, to vám môže byť dost, bratia. Len ešte jedno: Hor sa, nespíte . . . a násmu p. redaktorovi za jeho obetovavosť a náklonnosť k nám na tri vrhy Sláva!

S Bohom!

Alexander Orlov,
akademik.*)

Pešť, 17. novembra 1872. (Slov. spevokol. Na všech Svätých. P. mestský kapitán, Cholera; jediný liek proti cholere). Nazdám sa, že milé bude cteným čitateľom, keď jich kedy-tedy, pomocou nášho bystroletého „Orla“ i o Pešti, zvlášte tunajšom slovensko-slovanskom živote upovedomím,**) lebo Pešť je preca

*) Sdelujte nám z času na čas, jako žijete národne, jako sa vzdelávate tam pod tým hrobovým Sytnom, kde odchoval sa genius Sládkovičov. Na zdar! Redakcia.

**) Veľmi milé budú nám i ct. obecnstvu Vaše liter., umelecké a vzdelanostné dopisy; len takou cestou môžeme napred kráčať, keď sa poznáme, keď dáme znak života; a toto má najmä naša mládež pred očami mať, — a bude opravdivou nádejou nášho nár. budúceho života. Red.

len hlavním mestom našej otčiny, a krom toho sa i v tejto, nám nepravým duchom naplnenej Sahare kde tu sta zelené oázy, za slovenský národ oduševnenej duše najdú. Hf-bka takýchto duší sa spojila dovedna, založiac si ešte roku 1868. „Slovenský spolok v Pešť-Budíne.“ Terajším predsedom je p. J. Fr. Strakovič tunajší pravotár. Jedna vetva tohto spolku pod menom spevokol vydržiava triráz do týždňa svoje cvičenia v speve pod vodcovstvom p. Gustáva Lehotský, právnika. Je to ozaj oživujúce pre verného Slováka, keď sa môže v kole svojich súcitných bratov striasť povsedných starostí, a pri zvukách našich národných trávnic sa zotaviť. Prvého tohto mesiaca, t. j. na všetkých Svätých spevokol nás na vyznanie tunajšieho českého delnického spolku svätily pamiatku skoro odumrevšieho, výborného českého skladateľa Slavíka, zaspievajúc nad jeho hrobom truchlo-pieseň: „Spočívaj.“ Spev predišol ovenčenie náhrobného kameňa skrze jedného úda delnického spolku, po speve ale prečítala p. Neubaur telegramm od brata zosnulého, ktorý v mene rodiny zosnulého vďaka za slávenie jeho pamiatky vyslovil. Na to zbor ešte raz predniesol pieseň, a obecenstvo sa rozišlo.

Spevokol náš v kaviarni u bratov Melferber vydržiava svoje schôdzky, ale jako sa zdá pánu mestkému kapitánovi veľmi v žalúdku leží. Ponevác raz spolok i po 10. hodine tam zostal, prišiel p. kapitán, a majiteľov kaviarne na zaplatenie 5 zl. pokuty odsúdil. Hľa, čo nenarobil jedon článok „Reformy.“ Tieto noviny totiž udávajú viac kartárskych pelechov, o ktorých mestská policia nič neznala. Pán kapitán si ten článok vzal na srdce, umienil si prísne zakročiť a hybaj — útokom proti nášmu spevokolu; no my nezaoberáme sa s takými vecami a musíme soznať, že má úplnú pravdu, keď tak robí. Tuhí hráči, jako jich „Reform“ uvádza, len

o majetok donesú ľudí, a nie veľmi zriedka o život; — my ale, jako všeobecne známo (!) trháme krajinu (slov. spevom? red.); no a potom sa to ti peňazoderci tak dobre vedia skryť; náš spevokol ale môže i slepý najst, jestli len troška vidí.

Medzitým teraz si môže i p. kapitán oddychnúť, dostal adjutanta, ktorý ho odmieňa — a to je cholera. Pre ňu je teraz nebezpečne na veľmi navštevované miesto ísť, a život je každému milý. No nie čudo, že o cholere začínam hovoriť, lebo už od mesiaca o inšom ani nepočujem. Cholera a cholera a zas len cholera. Je všade prítomná. Tisíceračné lieky a brošúry predávajú, a plakátov plno o nej. Všetky hum. listy od „Bolland-Misku“ až po našu „Ježibabu“ sú plné cholery. My Slováci si len tú národnú nótime: „Červené vínečko, Chlapci napime sa,“ lebo je červené víno vôbec za liek proti cholere vyhlásené k veľkej radosti krémárov.

Ja ale znám dva jediné lieky proti cholere, jeden pre Neslovákov, druhý pre Slovákov, a chcem jich cteným čitateľom „Orla“ sdeliť, odmeniac jich za to, že môj cholerický dopis až dosiaľ trpezlivo prečítali. Teda Neslovákom radím toto: nech počívajú, keď sa takí „törzsökös Magyari“ z Turca, Liptova, lebo Oravy shovárajú po maďarsky: — iste jich porazí od smiechu, a tak nedostanú — cholera. Slovákom ale radím: nech sa priam a zaraz na „Orla“ predplatia a ho pilne čítajú. Zvlášte ale, ty mládež nádejeplná, čuj môj „szózat:“

„Dennica“ zapadla, neligoce sa viac, — no „Orla“ ešte bystro lieta; k nemu sa a s ním sa, a zanikne cholera nevedomosti a renegátstva, ktorá slovenský národ už toľko rokov tlačí, zožiera!

Tesnoskalský,
právník.

ANDREJ LEMEŠ.

Jaj čo to — vzdajšej že naraz ma vytrhnula umka
Z piesne a rýchlo ďalej krydlami žiaľna nese?!
Jaj čo to tak hrozným trepotá hneď z pohľadu bôfom
Umko vo srdci? Vyjav žiale ty spešne moje.
Lež nišť!*) — — Ah sama tvár spanilú skrývaš? Zase smútok
V srdci chováš, — ku slzam pevca a náрку voláš!
Tak teda rýchlostou ma zaveď, — keď vyhnúti nelzá, —
A spevy bólnovrelé aj tu na ústa podaj.
A kdeže je nešťastnej zaraziť mám už kroky púte, —
A kde obeť hroznej spatriti nútno kosy?
Dech zastal, — triasol sa mi chod, — krče údami vládly, —
Len najhroznejšia v srdci mi tlkla bolasť,
Ajhľa prevzácný tu leží **Andrej** spolu anjel,
Aj spolu najmilší kňaz i Žilinec otec.
Už rumenec zblednul mu na lícach, vytlela žiara
Očka milého, tiché prestalo srdco klepať.
Len vzdychy, len hrozný počujem včul od všade nárek,
A smutné miešať kvile do náрку zvonov.
Kňaz **Andrejko Lemeš*****) požilinských ozdoba končín,
Nám brat tým tam otec v Moreny spánku leží.
Zarval hneď slávsky z veľikého Váh strachu, Besnej¹⁾
Zo skaly rozdyšaný pohromu chváta vidieť
Zatriasol šedivý temenom svým sám Dubeň,²⁾ horké
Kysuca³⁾ své vtíska krikmo do Váhu vlny.
Kolká tam rozkoš! — Kolká už z úmoru láska
Tvého odišla! Sama vstúpila srdca žalosť.

*) Ačkoľvek spisobná reč netrpí výrazy, jako „nišť.“ = nič, „aj“ (má byť a i (und auch) bo „aj“ je = ecce) = i, „vyhnúti“ = vyhnúť atď., podávame preca elegiu túto nezmenene, aby sa časomiera básne nepokazila. R e d.

**) Žilinskí národovci skormúteným srdcom oznamujú ztratu svojho milovaného vodcu, veľkomožného a Vysokodostojného pána *Andreja Lemeša*, prepošta blah. Majky (de Moyk), farára v Žiline, člena-zakladateľa „Mat. Slovenskej.“ predsedu spolku „Pokroku“ atď. Výtečný tento muž narodený r. 1815, po dlhšej trápnej nemoci, na zvätsenie srdca, zosnul v Pánu dňa 5. Nov. 1872. Pokoj prachu jeho a večná pamäť v národe! R e d.

1) Besná = skala, o ktorú Váh besne sa trepe, — a mnohým pltníkom hrob v hlbínach Váhu pripravila, — blízko Starhradu a Strečna.

2) Dubeň = vrch na pravom brehu Váhu nižšie Tepličky, — naproti Žiline.

3) Kysuca = potok, keď sa rozvodní veľmi nebezpečný, pri Budatine, proti Žiline do Váhu padá.

Tvých bo si bezžištný spravoval kňaz verne rodákov,
K božstvu v nich nejináč k národu lásku zažal.
K tvým sa vinul starček šedivý, ano v dôvere jednak
Decko prsam, rovným brals' ho ku srdcu citom.
Dietko nadarmo volá, — škola správcu nemá, kňaza kostol,
Svätina nádherná pozbyla tvorca naraz. ⁴⁾
Lež tvoj hor k nebesám veslujúc duch závoje temné
Rozháňa, v svetlá kráča radosti nebies:
Žiaľnych sbor za tebou trúchli spolu Pokroku ⁵⁾ údiv
Na tvej keď veľký zru hruče hrôbu kopeň.
Tam teda najkrajšia spočinuť už lahla si mitra ⁶⁾,
Čo skvele tak zdobila tvú hlavu v cirkve dejoch:
Mitra čo zádušne tak okrášila Moysesova služby,
Nezhrozenou v Pruskom čos' konal ⁷⁾ čestne dušou!
Tak teda pastierskych zlomená hól prác dolu klesla
V hrobu mrak, a prestal skvieť sa ti križ na prsiach?!
Už teda preds' onemel ti jazyk s ním **Andreju** rúbal
Jak v chráme všakový hriech, tak i vonku vinu!
Mlč už a nárek utíš, a neruš desné ticho pevče!
Nie ľudský tu domov, — ľudstva to vánkы duchov!
Už len dým, — ah dým! — voňavý sa ku oblohe tisne,
Andreja účinkov množstvo ku trónu nesúc.
Anjel v zlatkované odobiera cnosti kadidlo
Smrtea, a čo skvostnú vôňu pred Otca klade.
Anjeli v tom sa hrnú, a oslávencov rady pohnú,
Tvrдых ⁸⁾ dvoj' uteká k **Andreju** rovno bratov.
Odmenu dobrodejov veľiký sám Bôh hore riadi, —
Troch vencom spojených k sláve uvádza rekov.
Chór na to anjelský milené začnul spevy šíriť,
V priestolu záslužnej **Andreja** slávy nesúc.
* * *
Nech teda hruď nechaná na žilinskom voždy ukáže
Cimtery skutky tuhých prác, bojov otca celé.
Duch jeho nech statným vyčari chrám navždy Žilincom
Osvety kresfanskej, vôlnoty, bázne Božej.
Pomník bô stálší zanechal sebe na zuly Tatier,
V cirkvi zbožným bol, v národe nezhrozeným.
Koľko žije zdarných, bude žiť tiež koľko Slovákov,
Každý nezkalenú slávu mu večne podá!

Kompánek.

⁴⁾ Hlavní chrám farský od r. 1848. ležal v rumoch, on ho r. 1869^{10/11} z obetí bratov St. a a Jurka Tvrдых, — kanonikov nitranských, a Budatinského veľprepošta bystrického znovupostaviť a skrz terajšieho biskupa nitranského slavnostne posvätiť dal.

⁵⁾ Pokrok = slovenský mešťanský čitateľský spolok v Žiline, ktorému on bol predsedom.

⁶⁾ Mitra = infula, biskupská čiapka ku svätým obradom.

⁷⁾ Roku 1869 dňa 2. Sept. odbývali čitelia † biskupa Mojzesa v Pruskom v stol. trenčanskej slavné služby božské zádušné, pri ktorej príležitosti zosnulý gloriosum pod infulou slúžil.

⁸⁾ Bratia Tvrdivci kanonici nitranskí boli nebožtíkovi ujevovia, ktorých čnosti v tak veľkej miere si osvojil.

Literárne, umelecké a vzdelanostné zprávy.

Osvěta, listy pro rozhled v umění, vědě a politice: číslo 11. obsahuje: Listové různých adrez, od Václava Vlčka, I. Apoštolům a vyznavačům humanity v Europě; Návrat emigrace české r. 1631, podáva dr. Jaromír Čelakovský (Pokrač.); Taraz Ševčenko, podáva Václav Dunder (Dokon.); Rozhled ve dramate francouzském, podáva Fr. Zákrejs (Pokrač.); Laokoon, dílo doby římské, od dra Mir. Tyrša (Pokrač.) s vyobrazením sochy vatikánskej; Královrah, básně Antala Staška (Dokončení); Věvec vavřínový, román od Václ. Vlčka (Pokračovanie).

Slavin. (Pantheon). Sbíрка podobizen, autografů a životopisů předních mužů československých. Číslo 8. vyšlo s tímto obsahom: Životopis Kar. Hyneka Mácha (s podobiznou a autografom); Bohuslava Balbína, Kristofa Haranta z Polzie (s podobiznou a autografom); Štefana Moysesova (s podobiznou a autografom); Jozefa Manesa (s podobiznou a autografom). Sošit tento stojí 36 kr.

Slavjan, časnik slovstven i uzajemen za Slavjane književne i prosvětljene. Vreduje i na světlo dava *Matija Majar*, v *Celovce* (Klagenfurt). Číslo 1. má nasledujúci obsah: Proslav od Mat. Majara; Besěda važna o književnom jezuku i o slovstvě slavjanskom (Vážna beseda o spisovnej reči a literatúre slavjanskej); Kako urediti književni jezik slavjanski (Jako usporiadať spisovnú reč slavjansku); Kako se piše po uzajemnu (Jako sa piše vzajomne); O obče-slavjanskom alfabetě (O všeslavjanskej azbuke); Pitanje o obče-slavjanskom alfabetě (Otázka o všeslavjanskej azbuke); Cirilica daleko rozširjena (Kyrilica ďaleko rozšírená). — Časopis tento pod redakciou známeho slovinského učenca s novým rokom vychodit' majúci, ktorý zaujímať sa bude i literatúrami všetkých slavjanských kmenov, odporúčame snažné našim spisova-

telom a učencom národním. Časopis stáť bude 3 zl. r. č. a vyjde každých päť týždňov na jednom hárku voformáte našeho „N. Hlásnika.“

Světózoru čísla 43, 44, 45, 46 a 47 majú nasledujúci zajímavý a rozmanitý obsah: Na domácí půdě, od Zofie Podlipskej (Pokračovanie); Úředník černého kabinetu, novela od Jos. Tesára (Dokončení); Obrázky z Moravy (Pokračovanie); Kritické úvahy o V. Hálkovej básni „V přírodě“; Františka Palackého doslov k „Radhošť“-ovi; Máje, moravský národní obyčej; „Belehrad“ s obrazami a životopisami Josefa Leva, Apoštola Jakuba Menšieho a kniežata Adolfa zo Švarcenberka atď. — v prílohách nachádzame: Posväcení, obrazek z venkovského života (Pokračovanie); Znaký mėsť a míst českých; Z radnice táboorské; Poslední cesty Livingstonovy v Africe; Jak chtěl Petófi byti poslancem; Vliv podnebí a potravy na některé kmeny jiho-africké; O povstání světa s hlediska vědy; Sup bradatý a jeho rodina; Dějiny země; Skolství; Průmysl, Statistika atď.

Schválená bola ministerstvom osvety a vyučby v Cislajtanii zo dňa 12. Sept. 1872, č. 6882 k potrebe žiakov na troj- päťtriedových školách obecnych: **Stručná fysika k potřebě mládeže národních škol.** Spísal *Ed. Stoklas*. So 60 vyobraz. vydaná nákladom Fr. A. Urbánka v Prahe (č. 1019—1.). Cena 40 kr.

Svätenie Pamiatky slovenského básnika *Andreja Sládkoviča* (Braxatorisa), člena zakladateľa Matice Slovenskej, vydržované vo valnom shromaždení Mat. Slovenskej dňa 7. Augusta 1872. Vydala Mat. Sl. Turč. Sv. Martin. Tlačou knižt. uč. spolku 1872. Dielko toto (vo formáte veľ. VIII., str. 20) obsahuje: reč od p. J. Francisciho; za Sládkovičom, básně od D. M. Dunného a životopis (krátky) Andr. Sládkoviča od A. Pietra.

Listarėn redakcie.

P. F. K. v P. Vaša povest „Hajdukova smrť“ prišla, no musí čakať na prvé číslo roč. IV. Pracujte len v tomto smere, čítajte pozorne Czajkowského povesti, ktoré sme podali a v budúcom ročníku nepretržene podávať budeme; a národ najde vo Vás druhého K. linčáka. — **P. Prav. Zborovin.** „Besná skala“ a humoreska „Po štedráky“ zdajú sa nám; no potrebujú trochu opravy. Majte trpezlivosť, podáme jich, že sa Vám ľúbiť budú v bud. ročníku. Pracujte usilovne dľa vzorov čisto slovanských. Na zdar! — **P. dr. F. J. vo V.** Milý by nám bol od Vás cestopis. Čo bude možno, podáme z Vašich prekladov perských básni. — **P. Panán.** Váš preklad spevov Hafisových bude dobrý, keď budete i formu

a najme časomieru šetriť. Na mnohé doliehanie zo strany mládeže otvoríme v budúcom ročníku zvláštny stĺpec pre slovesné články, jako pojednanie o básnictve vôbec a zvlášť o básnictve epickom, lyrickom a dramatickom, o slov. prosodii atď., ďalej články kritické jednotlivých nových i starých lit. výtvorov a keď sa tak páči i — „jazykozpytnú riečicu.“ — **P. Char. v Kl.** Vaše kritické úvahy o „Spevoch S. Chalupkovejch“ vďačne uverejníme v bud. ročníku Orla, kde podáme i kritické úvahy + Kubániho o P. Z. Hostinského básni „Svätoslavičovi.“ Knihu Vám posielame. Na zdar! — **P. S. Š. vo V. L.** Chybu sme hneď zbadali, jako nám číslo k ruke prišlo; sadzač i spolupracovník to prehľadli; no napraviť sa

s týmto číslom. — P. J. K. prof. v B. Troju sa-
tyru pošlem príležitostne nazpäť. Brat mój nedaj
zaspať svätej dumke svojej; i zavolaj so mnou:
„Отдайте жь мнѣ коня, будать отдайте мой!
Въ томъ далній край я налецу стрѣлю и

ринуся въ кровавый бой.“ — Celoročné pred-
platky zaslali nám p. páni: M. Fr. v M. P., S. R.
v Č., D. L. v T., T. L. v St. P.; polročné a do-
platky: V. N. v B. B., T. S. v B. Č., J. P. v P.,
J. P. v L. Sv. M. a J. K. v L. Dieky!

Upozornenie.

Číslo 12. zakončí sa III. ročník

„ORLA.“

A tak stojíme na rozhraní tretieho a štvrtého ročníku časopisu nášho, ktorý sme s nezapomenuteľným Kalinčákom tým cieľom založili, aby sme za príkladom veľkého kriesiteľa národného života nášeho a rozširovateľa osvety kresťansko-národnej, L. Štúra, poučnou zábavou pôsobiť mohli na rozvoj kresťansko-národnej osvety, a tak i mladistvej našej literatúry v sredku národu nášeho. Keď sa ohliadneme na činnosť svoju i behom tohoto roku, uspokojíť sa môžeme, bo sme veru v pomeroch dosť ťažkých dôstojne dostali úlohu svojej; no i to známe, že máme ešte mnoho vykonať, kým stane sa časopis náš tak dokonalým, jako by sme si to sami priali: no môžeme smelým čelom tvrdiť, že, čo len v moci našej bolo, všetko sme vynaložili a urobili. A Bohu dieky, prežili sme i nebezpečenstvo, ktoré „Orlovi“ nášmu hrozilo, — a s novou úprimnou vôľou ideme zase o jeden krok ďalej na ceste trnístej; i pevne ufáme, že šľachetné a obetovavé duše slovenské výdatne podporovať nás budú. My, majúci po boku početných prednejších spisovateľov, budeme podávať Bratom a Sestrám slovenským ušľachtilú, slovensko-slovanskú zábavu, zaujímavé poučné články, a — keď odberateľstvo časopisu nášho počet 500 prevýší, ozdobíme ho i obrazami, jaké „Kvetý“ alebo „Světozor“ prinášať zvykli.

Toto je dráha, ktorou mladauský náš „Orol“ lietáť mieni. I pristupujeme pred ct. Obecenstvo slovenské v tom presvedčení, že snahy naše budú uznané, a že bystrý „Orol“ náš dojde hojnej podpory. A tak prosíme priateľov svojich, aby v kruhoch svojich ta účinkovali. by nám predplatky a prihlasovania sa do konca Decembra t. roku doposlané boly, by sa ukázalo, či „Orol“ čo „Foenix nový“ zavítat môže v švarné kraje mladého Slovenska. Vôľu máme úprimnú, veď pochádza zo srdca srdca nášho slovenského, cieľ je jasný, svätý: Vy, bratia Slováci, držite možnosť jeho blahonosného prevedenia v svojich rukách! Bože nám pomáhaj kráčať kresťanskou osvetou ku slobode a sláve!!

PRIEVIDZA (Privigye) 1872⁸⁰₁₁.

Redakcia.

V č. 10. stala sa chyba. Ct. čitateľ nech si prílepi na chybné strany: — 309 —, — 310 —, — 311 —, — 312 —, — 313 —, — 314 —, — 315 —, — 316 —, — 317 —, — 318 —, — 319 —, — 320 —, — 321 —, — 322 —, — 323 —, — 324 —.

Redakcia.

Predpláca sa u redakcie v Prievidzi (Privigye):

celoročne 4 zl. r. č., polročne 2 zl. r. č. — Študenti a remeselnícka mládež, i chudobní učítelia obdržia „Orla“ za 2 zl. r. č. — „Orol“ vychádza ročne vo 12 sošitoch 4—5 hárkov silných každého mesiaca na veľkej štvorke. Minulé dva ročníky možno dostať po 3 zl. r. č., mládež po 2 zl. r. č. Poslednie pošty nech sa udávajú.

Nakladateľ A. Sytniansky. — Knižtlačiarско-úcastinársky spolok v T. Sv. Martine.